

VADIM IVANOV,
FELIKS ANGELSTOK,
TARVI OJALA,
TARMO MARVET

**PÄÄSTETÖÖ TERMINITE
SELETAV SÕNARAAMAT**

25 AASTAT
TURVALISEMAT
EESTIT



VADIM IVANOV,
FELIKS ANGELSTOK,
TARVI OJALA,
TARMO MARVET

PÄÄSTETÖÖ TERMINITE SELETAV SÕNARAAMAT



Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2017

Retsensent: Riho Sõmermaa
Keeletoimetaja: Victoria Parmas
Kujundaja: Margit Toovere

ISBN: 978-9985-67-273-0 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

EESSÕNA

Päästetööde seletav sõnaraamat on mõeldud päästeala töötajatele, õppuritele ja vabatahtlikele päästjatele. Seda võib kasutada igapäevases kutsetöös, päästekoolituse taseme- ja kutseõppes ning täienduskoolituses. Sõnaraamat sisaldab päästevaldkonna oskussõnu ja mõisteid koos seletustega ning ingliskeelsete vastetega.

Sõnaraamatut on vaja erialase terminoloogia ühtlustamiseks. See võib olla kasulik abivahend päästeteenistujatele dokumentide ja õigusaktide koostamisel ning päästekolledži õppejõududele ja õppuritele õppetöös.

A

Aeratsioon (*aeration, airing*) – Vee (või muu vedeliku) küllastamine õhuhapnikuga. Vee, õhu ja vahuaine mehaanilisel segunemisel tekib vaht, millega kustutatakse (eriti põlevate naftasaaduste) tulekahjusid. Voolates põleva vedeliku pinnal laiali, moodustab vaht kihi, mis takistab leegi ja vedeliku vahelist soojusülekannet ja auru eraldumist. (Aro, 1981, lk 10) Kasutatakse ka ventilatsioonis hoonetes korraldatud loomuliku õhuvahetuse tähenduses.

Ajuv suits (*drift smoke*) – suits, mis ei püsi kihtidena paigal (vt **suitsu kihistumine**) (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 2).

Alarmsõiduk (*emergency vehicle*) – sõiduk ja maastikusõiduk, millega täidetakse kiireloomulisi ameti- või tööülesandeid või ülesannet, mille kestel on vaja hoiatada teisi liiklejaid sellise sõiduki kohalolust (Liiklusseadus, 2010). Päästevaldkonna alarmsõidukiteks võivad olla lisaks Päästeameti sõidukitele ja maastikusõidukitele ka päästetööl osaleva juriidilise isiku (nt lennujaama pääste, vabatahtlik pääste) sõidukid ja maastikusõidukid. Erandina arvestatakse alarmsõidukiks ka sisekaitselise rakenduskõrgkooli siseturvalisuse alases õppetegevuses kasutatavad sõidukid, kui sõiduk on nõuetekohaselt eritähistatud. Pääste alarmsõidukite põhivärv on punane ja kontrastvärv valge. Alarmsõidukid värvitakse ja tähistatakse liiklusseaduse alusel kehtestatud vabariigi valitsuse määruse „Alarm- ja jälitussõidukite loetelu, nende tähistamise ja liiklemise kord“ kohaselt (Alarm- ja jälitussõidukite loetelu, nende tähistamise ja liiklemise kord, 2014).

Alkoholikindel vahuaine (*alcohol resistant foam concentrate*) – vahuaine, mida kasutatakse veega segunevate (polaarsete) põlevvedelike ja teiste tavalist vahtu lagundavate põlevvedelike tulekahjude kustutamiseks (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3).

Alumine süttimispiir (*lower flammable limit (LFL)*) – minimaalne gaasi või auru sisaldus mahuprotsentides õhus, millest allpool süüteallika leek ei levi (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 5).

Alumise sisseviiguga vahtkustutus (*base injection (sub surface application)*) – vahtkustutuse liik, mille eripära on vahu juhtimine põlevvedeliku pinnale altpoolt, nii et see moodustab laiali valgudes tuldkustutava vahukihi (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 13). Vaht isoleerib leegi vedelikust, takistades nendevahelist soojusülekanne ja auru eraldumist.

Ametiabi (*professional assistance*) – haldusakti andmine või toimingute sooritamise oma pädevuse piires teise haldusorgani taotlusel selle haldusorgani ülesande täitmise toetamiseks (Halduskoostöö seadus, 2003). Ametiabi osutamiseks ei pea osutaval haldusorganil olema õiguspädevust toimingut teha, piisab oskusest ja ressursi olemasolust (õiguspädevus peab olema haldusorganil, keda abistatakse).

Autopump (*vehicle-mounted pump; vehicle pump*) – päästesõidukisse püsivalt paigaldatud tuletõrjepump, mida käitab sõiduki mootor (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 7). Autopump võib paikneda auto ees-, kesk- või tagaosas.

D

Deflagratsioon vt laussüttimine

Demineerimistö (*explosive ordnance disposal*) – pommiohu, lahingumoonu ja plahvatusohu tõrjumisega seotud tegevus (Päästeseadus, 2010). Demineerimistö on eriliigiline päästetöö, mille korral tegeletakse täpsustatud ja kindla ohukriteeriumiga – pommiohu, lahingumoonu ja plahvatusohu tõrjumisega. (Ojala ja Laaniste, 2010)

Detonatsioon (*detonation*) – plahvatus, mis levib helist kiiremini ja millega kaasneb lööklaine (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 5).

Detonatsioon on leegi levimise eriline viis, mille kiirus gaasisegudes on 1000 kuni 3500 m/s, tahketes ja vedelates ainetes kuni 9000 m/s. Sellise kiiruse tõttu tekitavad detonatsioonisaadused suure rõhu (mitukümmend GPa) ja nende paisumisega kaasneb plahvatus. (Aro, 1981, lk 64)

E

Eesliini tegevused (*frontline activities*) – vahetu päästetöö tegemine sündmuskohal (eelkõige ohualal), mille eesmärk on inimeste ja vara päästmine ning keskkonna kaitse (Päästeamet, 2014c). Vt tagala.

Eesti päästemeeskond (*Estonian Disaster Relief Team (EDRT)*) – riigi või rahvusvahelise organisatsiooni abipalve või rahvusvahelise päästekokkuleppe kohaselt esitatud abipalve alusel väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl (*missioonil*) osalemiseks moodustatud eksperdirühm (Päästeseadus, 2010).

Efektiivne voolavuspiir (*effective yield strength, temperature dependent limit value for plastic deformation*) – ette antud temperatuurile vastav pinge, mille korral tekib teraselemendis voolamine (deformatsiooni kasv konstantse pinge korral) (Eesti Standardikeskus, 1993, lk 16). Efektiivne voolavuspiir vastab terase 2%-lisele suhtelisele pikenemisele. Temperatuuri tõustes terase tugevus väheneb. Nii on terase voolavuspiir 600 °C juures vaid 0,47 sellest, mis tal on 20 °C juures (Masso, 2010, lk 460).

Ekstlik väljakutse (*false alarm*) – väljasõit päästesündmusele, mis ei leidnud kohapeal kinnitust.

Elektrigeneraator (*electric generator*) – seade, mis muundab mehaanilise energia elektrienergiaks. Päästetööl kasutatavate elektrigeneraatorite primaarmootoriks on tavaliselt sisepõlemismootor. Generaator paigaldatakse päästetehnikale statsionaarselt või

teisaldatavana ning ta on sõltumatu selle mootorist ja vooluallikatest. (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 109–110)

Elektriline töövahend (*electric equipment*) – elektri jõul töötav vahend erinevate tööoperatsioonide teostamiseks (nt valgusti, ketaslöikur, saag jms).

Eluhoone tulekahju (*fire in residential building; residential fire; fire in dwelling*) – tulekahju, mis toimub ehtisregistris määratletud kasutusotstarbe järgi elamus. Eestis arvestatakse elamute hulka muuhulgas üksikelamud, korterelamud, ridaelamud, suvilad, hoolekandeesutuste hooned ja ühiselamud. (Ehitisele esitatavad tuleohutusnõuded, 2015)

Elupäästeahel (Eestis kasutatav mõiste) – Päästeameti vaates tegevuste jada, mis algab päästesündmusele väljasõidukorralduse saamisega ja lõpeb kannatanu üleandmisega. Elupäästeahela peamised etapid on väljasõit komandost, sündmuskohale sõitmine, eeltegevused sündmuskohal, kannatanu leidmine, kannatanu ohuallikast vabastamine ja kannatanu üleandmine meditsiinitöötajatele.

Elupäästesündmus (Eestis kasutatav mõiste) – päästesündmus, mille korral on tegu otseselt inimelu päästmisega, ohuga inimelule või inimeste päästmise vajadus on enim tõenäoline. Statistilises arvestuses loetakse elupäästesündmusteks-hoonetulekahju, veeõnnetust ja liiklusõnnetust. (Päästeamet, 2015f)

Elupäästevõimekus (*life-saving capability*) – vähemalt kolmeliikmelise päästemeeskonna ja vastava hulga päästetehnika valmisolek päästetööde tegemiseks (kolmeliikmelise päästemeeskonnaga on tagatud esmased ja minimaalsed tingimused ohututeks standardtegevusteks ja elupäästeks).

Eripõlemiskoormus (*fire load density*) – põlemisel ühe pinnaühiku kohta eralduv soojushulk (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 5). Eripõlemiskoormuse järgi jaotatakse tulekindlad TP1 klassi hooned

rühmadeks ja määratakse nõuded iga rühma kandekonstruktioonide tulepüsivusele.

Eripõlemissoojus (*heat release per unit of burning staff, rate of heat release, calorific value, heat of combustion, combustion heat, heat of content, heat content per mass unit*) – soojusenergia, mis vabaneb aine või materjali massi- või mahuühiku täielikul põlemisel (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 5). Ainete ja materjalide eripõlemissoojuse väärtuse alusel on võimalik määrata ruumi või hoone kogu põlemiskoormust. Kütuste puhul kasutatakse terminit kütteväärtus.

Erisoojusvoog ehk **soojusvoo pindtihedus** (*net heat flux density*) – konstruktsioonelementides lõplikult neeldunud energia aja- ja pinnaühiku kohta (Eesti Standardikeskus, 1991, lk 18). Erisoojusvoo abil arvutatakse konstruktsiooni temperatuuri tõus teatud ajavahemiku vältel.

Esmareageerija (*first responder*) – esimesena päästesündmuse sündmuskohale jõudnud päästeressurss (kutseline või vabatahtlik päästemeeskond). Mõistet kasutatakse eelkõige päästesündmusele kohalejõudmise (alarmeerimisest kohalejõudmiseni) ressursiarvutustel ja teenuste kvaliteedi analüüsimisel.

Evakuatsioon (*evacuation, escape*) – inimeste sunnitud väljumine ruumist või hoonest ohutusse kohta kas tulekahju, muu õnnetusjuhtumi või ohtliku olukorra tekke korral (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 6). Evakuatsiooni mõiste kaudu eristatakse päästetööl evakueerituid päästetutest, et hinnata päästesündmusesse sattumise riski ja inimeste käitumist päästesündmuste korral. Sõltuvalt evakuatsiooni toimumisest iseseisvalt või korraldatult (nt pääste-teenistujate poolt), eristatakse evakueerimist ja evakueerumist. Vt **evakueerumine** ja **evakueerimine**.

Evakueerimine (*orderly evacuation*) – inimeste ohutusse kohta ümberpaigutamine tulekahju või muu hädaolukorra puhul (Erelt,

et al., 2001, lk 2). Evakuatsioon, mis toimub korraldatult (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 6).

Evakueerumine (*self evacuation*) – inimeste korrapärane liikumine ohutusse kohta tulekahju või muu hädaolukorra puhul (Erelt *et al.*, 2001, lk 2). Evakuatsioon, mis toimub iseseisvalt (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 6).

Evakueeritute evakuatsioonikoht – koht, kuhu kogunevad või kogutakse evakueeritud inimesed ning kus tagatakse inimeste pikemaajaliseks viibimiseks esmavajalikud tingimused (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Evakueeritute kogunemispunkt – koht, kuhu esmalt kogunevad või kogutakse evakueeritud inimesed (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

F

Fluoroproteiinvahuaine (*fluoroprotein foam concentrate*) – proteiinvahuaine, millele on lisatud fluoreeritud pindaktiivset ainet (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).

H

Haloon (*halon*) – tule kustutamiseks kasutatavad halogeenitud süsivesinikud; need on süsivesinikud (tavaliselt metaan CH_4), milles vesiniku aatomid on asendatud halogeenide (fluori, kloori või broomi) aatomitega. Kustutusainete tähistena kasutatakse koodnimesid, milles sõnale „haloon“ (freoon) järgneb neljakohaline arv, milles esimene number tähistab süsiniku aatomite arvu, teine fluori, kolmas kloori ja neljas broomi aatomite arvu. Nii tähistab haloon (freoon) 1211 bromoklorodifluorometaani (CF_2ClBr) ja haloon

(freoon) 1301 bromotrifluorometaani (CF₃Br). (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4) Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29. juuni 2000. aasta määruse EÜ nr. 2037/2000 alusel on haloonide tootmine ja neid sisaldavate toodete ja seadmete turustamine keelatud.

Haloonkustutussüsteem (*halon extinguishing system*) – paikne tulekustutussüsteem, milles tulekustutusaineks on haloon (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 14). Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29. juuni 2000. aasta määruse EÜ nr. 2037/2000 artikli 4 lõike 4 alusel on haloone sisaldavad tuletõrjesüsteemid ja tulekustutid kasutuselt kõrvaldatud 31. detsembrist 2003.

Hargmik ehk **jagaja** (*control dividing breeching; water thief*) – seade tulekustutusvee jaotamiseks ja vooluhulga reguleerimiseks (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 45). Kasutusel on nii kraanidega kui ventii- lidega hargmikke.

Helikopteri maandumispunkt (*helicopter landing place*) – koht, mis määratakse helikopteri maandumiseks ning kuhu maandatakse helikopter (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalit- suse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011; Päästeamet, 2015i).

Hingamisfaas ehk **puhkefaas** (*breathing phase*) – sisetulekahju (sule- tud, kuid mitte hermeetilistes ruumides) arengufaas, mille juures ruumis olnud õhuhapnik on põlemisprotsessis ära kasutatud ja tulekahju hakkab kustuma (põlemisgaase ei lisandu ja keskkond hakkab jahtuma). Kui keskkond jahtub alla 300 °C, siis süttimist ei toimu, ja kui ruum jääb piisavalt hermeetiliseks, võib põlemine ka täielikult kustuda (tulekahju n-ö puhkab). Üldjuhul ei ole ruumid piisavalt hermeetilised ja kuna põlemisgaaside jahtumine tekitab ruumis alarõhu, siis imetakse ebatihedustest ruumi täiendavalt õhuhapnikku. See hapnikukogus on väike, kuid piisav, et põlemis- protsess saaks jätkuda. Protsess jätkub, kuni hapniku kontsent- ratsioon on piisav põlemise toetamiseks. Kui see langeb alla 14%, siis põlemine vaibub taas. Rõhud ruumi ja väliskeskkonna vahel tasakaalustuvad taas ning õhuhapniku juurdevool lakkab.

Põlemisgaasid hakkavad jahtuma, tõmmates jälle põlemistsooni täiendavalt õhuhapnikku. Protsess kordub, kuid selline jada ei kesta kaua. Tavaliselt ei pea aknaklaasid kuigi kaua põlemisgaaside hingamisel tekkivatele rõhkude ja temperatuuri vaheldumistele vastu ning purunevad. (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 18)

Hoiatusala – ala, kus viibivat inimest teavitatakse ja hoiatatakse päästesündmuse mõjude eest ning kust ta vajaduse korral evakueeritakse (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Hoonetulekahju (*building fire*) – väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitiste tulekahjud (Ehituseadustik, 2015). Hoonetulekahjude arvestuses on nii eluhoonete kui mitte-eluhoonete tulekahjud (arvestusse ei loeta rajatiste tulekahjusid).

Hõõgumine (*flameless combustion, smoulder, glowing combustion*) – tahke aine leegita põlemine, millega kaasneb valguskiirgus (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 7).

Hõõgus ehk **hõõgvalgus** (*incandescence*) – hõõgumine, mis toimub põlemise või muu keemilise reaktsioonita, nt elektrilambi hõõgniidi puhul (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 6). Kõrge temperatuurini kuumutatud metallid hõõguvad. Nt terase hõõgusvärvused on tume kirsipunane (730–770 °C), kirsipunane (770–800 °C), hele kirsipunane (800–830 °C), helepunane (830–900 °C), oranž (900–1050 °C), tumekollane (1050–1150 °C), helekollane (1150–1250 °C) ja valge (1250–1300 °C). (Aro, 1981, lk 141)

Hädaabiteate menetlemine (*processing of emergency notification*) – hädaabinumbri 112 saanud hädaabikõne või muul viisil saanud teabe vastuvõtmine ja töötlemine, ohuhinnangu ning väljasõidukorralduse andmine Päästeametile ja kiirabi osutajale päästetööks, demineerimistööks ja kiirabi osutamiseks ning teabe edastamine Politsei- ja Piirivalveametile (Päästeseadus, 2010). Hädaabiteate sisu põhjal annab Häirekeskus ohuhinnangu, millele

järgneb vajalikele ressurssidele väljasõidukorralduse andmine. Ohuhinnangu andmisel hinnatakse toimunud päästesündmuse liiki ja raskusastet. Häirekeskus dokumenteerib päästesündmuse lahendamise põhilised esialgsed asjaolud, mille koosseis on määratud päästeseaduse alusel antud siseministri määrusega „Pääste infosüsteemi põhimäärus“. (Ojala ja Laaniste, 2010)

Hädaolukord (*emergency; disaster*) – sündmus või sündmuste ahel või elutähtsa teenuse katkestus, mis ohustab paljude inimeste elu või tervist, põhjustab suure varalise kahju, suure keskkonnakahju või tõsiseid ja ulatuslikke häireid elutähtsa teenuse toimepidevuses ning mille lahendamiseks on vajalik mitme asutuse või nende kaasatud isikute kiire kooskõlastatud tegevus (Hädaolukorra seadus, 2009). Hädaolukorraks loetakse sündmust, mis on kas raskete, väga raskete või katastroofiliste tagajärgedega. Kõik kergemate tagajärgedega sündmused on tavaõnnetused või asutuse või ettevõtte tegevushäired. Seega eristub hädaolukorra tingimustele vastav sündmus tavapärasest korrarikkumisest sellepoolest, et

- a) sündmus on ulatuselt ja kestuselt ulatuslikum ja pikemaajalisem ning ohtudelt ja tagajärgedelt raskem ja keerulisem kui tavapärane sündmus;
- b) sündmuse lahendamisele kaasatakse tavapärasest rohkem ressursse, sealhulgas vajaduse korral üle riigi ja ka välisriikidest ning rahvusvahelistest organisatsioonidest;
- c) sündmuse lahendamiseks on vajalik asutuste ja isikute laiapõhjaline ja kiire koostöö, sealhulgas vajaduse korral hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuri moodustamine mitmel tasandil. (Maurer *et al.*, 2014, lk 22) Centre for Research on the Epidemiology of Disasters peab rahvusvahelist hädaolukordade andmebaasi, kus kajastatakse hädaolukordadena sündmused, mille puhul on täidetud üks järgmistest kriteeriumitest:
 - 1) 10 või enam hukkunut
 - 2) mõjutab 100 või enam isikut

3) kuulutatakse välja eriolukord

4) küsitakse rahvusvahelist abi

(Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, 2016).

Hädaolukorra lahendamise plaan (*emergency response plan*) – dokument, milles kirjeldatakse hädaolukordade lahendamist: lahendamise struktuuri; vajalikke ressurside kaasamist ja kasutamist; kaasatud ametkondade ülesandeid; kuidas on korraldatud avalikkuse teavitamine, eesmärgiga tagada elutähtsate teenuste toimimine ja elanikkonna turvalisus, ning rahvusvahelise koostöö korraldust (Maurer, 2014, lk 45; Hädaolukorra seadus, 2016).

Häirekeskus (*emergency response centre*) – hädaabiteadete menetlemist korraldav ja teostav Siseministeeriumi valitsemisala valitsusasutus (Päästeseadus, 2010). Häirekeskuse põhiülesanne on hädaabiteadete menetlemine ehk hädaabiteadetele vastamine, abivajaduse korral õnnetuspaikadesse päästjate ja kiirabi väljasaatmine ning politseile teabe edastamine patrullide väljasaatmiseks (Häirekeskus, 2016).

Hüdrandipüstik (*fire hydrant, hydrant nozzle*) – teisaldatav seadis (koos tuletõrjehüdrandi võtmega) tuletõrjehüdrandist kustutusvee võtmiseks (Eesti Standardikeskus, 2012a, lk 5). Püstik on vajalik tuletõrjehüdrandi avamiseks ja sulgemiseks ning statsionaarse veevõrgu ühendamiseks voolikuliinide või pumbaga.

Hüdrauliline käsipump (*manual pump*) – käe või jala jõul käivitav hüdropump, millega käitatakse hüdraulilist päästevahendit (päästevahendeid) (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 9).

Hüdrauliline tungraud (*ram; pole spreader*) – hüdrauliline päästevahend, mille mõlemas otsas olevate eemaldatavate või integreeritud jalgade abil saab rakendada surumisfunktsioone ja mida käitatakse ühe või kahe kolviga või teleskoopkolviga (-kolvidega) (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 10). Tungraud on selleks, et konstruktsioonid teineteisest eemale suruda.

Hüdraulilise päästevahendi jõuseade (*power pack*) – hüdraulilis(t)e päästevahendi(te) käivitamise seade, mille komplekti kuuluvad ajam, õlimahutiga hüdropump, ventiilid ja päästevahendite ühendused (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 10).

Hüdraulilise päästevahendi voolikukomplekt (*hose assembly*) – üks või mitu hüdrovoolikut koos voolikuliitmike (üks või mitu kiirliitmikku) ja hüdroõliga (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 9).

Hüpotermia, alajahtumine (*hypothermia*) – meditsiiniline seisund, mille puhul kehatemperatuur on normaalsest tunduvalt madalam. (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016).

Hüppepadi (*jumping cushion; rescue cushion*) – kõrgustest päästmiseks kasutatav päästevahend, millele päästetav saab kõrgelt alla hüpates maanduda (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 225).

I

Imivoolik (*suction hose*) – alarõhule vastupidav tuletõrjevoolik, mille kaudu varustatakse pumpa vajaliku veega (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016).

Imivoolikuliitmik (*suction coupling*) – imivoolikut, imisõela ja pumbasisendit ühendav tuletõrjeliitmik (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 197).

Individuaalsed kaitse- ja päästevahendid (*personal protective and rescue equipment – PPE*) – erivarustus või selle elemendid, mis on mõeldud hingamisteede ja hingamisorganite, silmade või muude organite kaitseks (nt põlemisgaaside ja suitsu mürgitava toime eest, kemikaalide või abrasiivmaterjalide toime eest jms) (Eesti Standardikeskus, 2005a, lk 8).

Inertiseerimine (*making inert, rendering inert, inert rendering*) – keskonna (õhu) põlemist toetava võime summutamine või neutraliseerimine (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 6). Selleks kasutatakse enamasti inertgaase või lämmastikku.

Inertiseerimissüsteem (*inerting system*) – süsteem piisavas kontsentratsioonis inertgaasi (heelium, neon, argoon, krüpton, ksenoon, radoon) andmiseks, et süttimis- või plahvatusohtlik gaasisegu lahjendada allapoole selle alumist süttimis- ja plahvatuspiiri (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 14). Inertgaasid e vääriskaasid on värvueta, lõhnata, mittepõlevad, keemiliselt reageerimisvõimetud elemendid. Õhus sisaldub neid mahu järgi kokku alla 1%, sh argooni 0,9325%. (Kaevats, 1992, vol 10, lk 14)

Ise süttimine (*auto ignition, self ignition, spontaneous ignition*) – süttimine isekuumenemise tulemusena (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 8). Keemilise reaktsiooni kiiruse suurenemine, mille tagajärjel aine süttib ilma leegi või hõõguva kehaga kokku puutumata (Aro, 1981, lk 162).

Ise süttimistemperatuur (*auto-ignition temperature, self-ignition temperature, spontaneous-ignition temperature*) – madalaim temperatuur, mille juures aine standardsetes katsetingimustes süttib iseenesest (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 2).

J

Jagaja vt **hargmik**

Jahtumisfaas (*cooling down phase*) – tulekahju viimane faas, mille juures kogu põlevaine on ära põlenud, põlevaine temperatuur on jahtunud alla süttimistemperatuuri või hapnikupuuduse tõttu on põlemisprotsess katkenud (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 20).

Joatoru (*branchpipe; nozzle*) – koonilise otsa või pihustusseadisega seade, mille abil reguleeritakse veehulka, muudetakse lähtuvalt tulekustutusmeetodist joa kuju ja suunatakse kustutusainet tulekahju kustutamise eesmärgil. (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016; Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 51).

Juhtimisauto (*command and control vehicle*) – alarmsõiduk, mille eesmärk on toetada päästetöö juhtide tööülesannete täitmist (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 240).

Juhtimisgrupp (*comand and control group*) – päästesündmuse lahendamise juhtimiseks ning asutuste ja isikute koostöö paremaks tagamiseks I või II tasandi päästetöö juhi moodustatud juhtimisorgan (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Juhtimisorgan (*command and control body*) – päästetöö juht ja vajadusel päästetöö korraldamisele kaasatud vastutavad isikud, kes täidavad päästetöö juhi määratud rolle ja ülesandeid oma vastutusala piires. Kaasatud isikutel peab olema pädevus juhtida päästesündmuse lahendamisele kaasatud oma asutuse ressursse. (Päästeamet, 2014c; Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011)

Juhtimisstruktuur (*command and control structure*) – päästesündmuse lahendamiseks loodav ajutine ühtsete eesmärkide saavutamiseks tegutsev isikute kooseis, mis koosneb juhtimisorganist ja töökorralduslikest jaotistest (Päästeamet, 2015i).

Juhtseade, juhtpult (*control device*) – päästevahendi töötamise juhtimiseks kasutatav süsteemi osa, millega reguleeritakse manuaalselt päästevahendi(te) tööd, nt tõstepatjade õhu sisse- ja väljalaset (Eesti Standardikeskus, 2007, lk 7).

Juurdesõidutee (*access road*) – tee sündmuskoha suunas päästesündmuse lahendamisele kaasatud ressursside koordineeritud ja ohutuks suundumiseks päästesündmuse lahendamisele (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Järelkustutustöö (*damping-down operations*) – samas asukohas toimunud tulekahju kustutustöö kuni 24 tundi peale algse tulekahju

kustutamist, kui on alust arvata, et tegemist on algsest tulekahjust põhjustatud uuesti süttimisega (Päästeamet, 2015e).

Jätkredel (*extending ladder, section ladder*) – ühest või mitmest osast koosnev redel, mille pikkust muudetakse ühe redeliosa pikkuse kaupa (Eesti Standardikeskus, 2015a, lk 6). Jätkredeleid eristatakse ühendamisviisi järgi (pökk- või ülekatteühte ühendused).

K

Kannatanute kogumispunkt (*victims assembly point*) – koht, kuhu esmaselt kogutakse kannatanud (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Keeluala (*restricted area*) – eluohtlik ala, kus viibivale inimesele antakse korraldus alalt väljuda ning kuhu sisenemine on keelatud (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Keemiakaitseriietus („*gas-tight*“ *chemical protective suit*) – kaitseriietus, mis on mõeldud kasutamiseks ohtlike kemikaalide korral. Keemiakaitseriietuse hulka kuuluvad gaasitihe keemiakaitseülikond, pritsmekaitseülikond, tolmuaitseülikond, hingamisaparaadi kaitsevest, külmakaitseülikond. (Päästeamet, 2015d)

Keemiakaitseülikond („*gas-tight*“ *chemical protective suit; hazardous material suit; HAZMAT suit*) – gaasitihe kaitseriietus, mida pääste-teenistuja kasutab koos hingamisaparaadiga, mida kantakse kas vastava riietuse all või peal, sõltuvalt kemikaali ohtlikkusest (Eesti Standardikeskus, 2002, lk 3).

Keemiapääste (*attending chemical (hazardous materials (HAZMAT)) incidents*) – päästetöö ohtlike ainetega toimunud päästesündmusel. ÜRO ohtlike ainete klassifikatsioon jagab ohtlikud ained 9 põhiklassi (lõhkeained, gaasid, kergestisüttivad vedelikud, kergestisüttivad tahked ained, oksüdeerivad ained ja orgaanilised peroksiidid, mürgised ja nakatavad ained, radioaktiivsed materjalid,

sööbivad ained ning muud ohtlikud ained) ja alaklassidesse. Keemiapääste teenust osutavate Päästeameti komandode tegevus sõltub ohtliku aine klassist ning võib teatud juhtudel piirduda vaid ohtliku aine tuvastamisega ja info edastamisega ohu likvideerimiseks pädevale üksusele või asutusele.

Keemiasukeldumine (*breathing apparatus operations in chemical (HAZMAT) incidents*) – sisenemine ohtliku kemikaaliga saastunud ohutsooni, kasutades selleks individuaalseid hingamisteede kaitsevahendeid ja kaitseriietust, eesmärgiga päästa inimesi ja vara ning teha vajalikke päästetöid (Päästeamet, 2015d).

Keemiaõnnetus (*chemical (HAZMAT) accident*) – keemiaõnnetus on päästesündmus, kus ohtlikke kemikaale käitlevas ettevõttes või muus tööstus- või laohoones toimunud õnnetuse tõttu tekib vara- line kahju või on ohustatud inimeste elu või tervis või õnnetuse tagajärjel tekivad häired elutähtsa teenuse toimepidevuses. Keemiaõnnetuse tagajärjed võivad väljenduda leketena, tulekahjudena või plahvatustena. (Päästeamet, 2015e)

Keemiaõnnetuses hukkunu (*chemical (HAZMAT) accident fatality*) – inimene, kes hukkus keemiaõnnetuse tõttu saadud tervisekahjustusse (mürgistused; silmade limaskestade, naha ja hingamisteede ärritused; põletushaavad keemiaõnnetuses tekkivast soojuskiirgusest) sündmuskohal või 30 päeva jooksul pärast sündmust. Keemiaõnnetuses hukkunuks ei loeta

- a) inimest, kes hukkus kuritahtliku tegevuse või suitsiidi tagajärjel alguse saanud keemiaõnnetuses;
- b) töökohustusi täites keemiapäästetööl hukkunud päästeteenistujat ja päästetööle rakendatut (tööõnnetus).

Kui inimene suri keemiaõnnetuses saadud tervisekahjustusse rohkem kui 30 päeva peale õnnetust, loetakse ta vigastatuks. (Päästeamet, 2015e)

Keemiaõnnetuses vigastatu (*injured in a chemical (HAZMAT) accident*) – inimene, kes sai keemiaõnnetuse tagajärjel hoones või

väljaspool hooneid vigastada või tervisekahjustusi ja on toime-
tatud sündmuskohalt haiglasse või talle on osutatud kohapeal
esmaabi. Keemiaõnnetuses vigastatuks ei loeta

a) inimest, kes sai vigastada kuritahtliku tegevuse või suitsiidi
tagajärjel alguse saanud keemiaõnnetuses;

b) töökohustusi täites keemiapäästetööl vigastada saanud pääste-
teenistujat ja päästetööl rakendatut.

Keemiaõnnetuses vigastatu võib olla samal ajal ka keemiaõnnetusest
päästetu, evakueeritu või pääsenu. (Päästeamet, 2015e)

Keemiaõnnetusest evakueeritu (*evacuated after a chemical (HAZMAT)
accident*) – keemiaõnnetusest evakueeritu on inimene, kes juha-
tatakse võimalikust ohustatud alast välja päästeteenistuja või
päästetööl rakendatu korraldusel. Keemiaõnnetusest evakuee-
ritu ei saa samal ajal olla keemiaõnnetusest päästetu või pääsenu.
(Päästeamet, 2015e)

Keemiaõnnetusest pääsenu (*self-rescued from a chemical accident*)
– iseseisvalt ohtlikust keskkonnast väljunud inimene. Keemiaõnne-
tusest pääsenu võib olla samal ajal ka keemiaõnnetuses vigastatu.
(Päästeamet, 2015e)

Keemiaõnnetusest päästetu (*rescued from a chemical accident*) –
inimene, kelle aitasid ohtlikust keskkonnast välja teised isikud, sh
päästeteenistuja või päästetööl rakendatu, olenemata abivahendite
kasutamisest/mittekasutamisest. Abivahenditeks loetakse antud
kontekstis päästetööl kasutatavaid vahendeid ning hingamiskait-
sevahendeid. Keemiaõnnetusest päästetu võib olla samal ajal ka
keemiaõnnetuses vigastatu. (Päästeamet, 2015e)

Keemiline vaht (*chemical foam*) – tulekustutusvaht, mis saadakse lee-
liselise soola- ja happelahuse reageerimisel vahtu stabiliseeriva
lisandi juuresolekul (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3). Tavaliselt
saadakse sooda ja väävelhappe reaktsiooniga.

Kermantel köis (*low stretch kermantel rope*) – väheveniv köis, mida
kasutatakse päästetööl ronimiseks, julgestamiseks ja takistuste

ületamisel (Eesti Standardikeskus, 1999, lk 4). Köiel puudub venivus täiesti või peaaegu. Ette nähtud eeskätt kõrgtöödeks, samuti pääste- ja militaarotstarbeks. Kermantel köie läbimõõdu valik sõltub kasutusel olevast varustusest, päästeteenistuses loetakse optimaalseimaks köie läbimõõduks 11 mm. (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 69)

Keskkonnaõnnetus (*environmental accident*) – päästesündmus, mis tekitab olulist kahju ökosüsteemile või loodusressurssidele (keskkonnakahju). Keskkonnastutuse seaduse mõttes loetakse **keskkonnakahjuks** vaid teatud keskkonnamelementidele tekitatud kahju (kaitstavad elupaigad ning linnu-, looma- ja taimeliigid, looduskaitseseaduse alusel kaitstavad alad, pinna- ja põhjavesi ning pinnas). **Kahju peab olema olulise tähtsusega**, nt mõjutama elupaiga või liigi jätkusuutlikkust ja elujõulisust; muutma pinna- või põhjavee seisundit jne. Keskkonnaõnnetus võib olla põhjustatud nii looduslikest, tehnoloogilistest kui inimtekkelistest teguritest või nende kombinatsioonist.

Keskkordne vaht (*medium expansion foam*) – vaht, mille kordsus on 21 ja 200 vahel (tavaliselt umbes 100) (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 5). Vt **vahu kordsus**.

Kiirliitmikud (*quick action couplings*) – vahetatavad ühendusdetailid, mis on kinnitatud voolikukomplektide ja/või seadmestiku liitmike külge, et ühendada need voolikukomplektid süsteemi muude sobivate ühenduste külge või vabastada nende ühenduste küljest eesmärgiga juhtida hüdroõli süsteemi ühest elemendist teise elemendini (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 9).

Kiivrisukk (*firehood*) – kaitseriietuse element, mis katab kogu pea ja kaela, välja arvatud näoosa silmadest suuni, kahe- või kolmekordsest tulekindlate omadustega materjalist, mille kõik õmblused on tehtud tulekindla niidiga (Eesti Standardikeskus, 2004b, lk 4).

Kilevahuaine (AFFF) (*aqueous film forming foam (AFFF) concentrate*) – vahuaine, mis moodustab teatud tingimustel süsivesinike pinnal

ujuva veelise kile (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3). Põlevvedeliku pinnale moodustub ühtlane ja püsiv kile, mis eraldab leegi vedelikust.

Koguja (*siamese; siamese coupling*) – Y-kujuline klapiga liitmik, milles vee voolusuund toimub tüve suunas (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 199). Kasutatakse tulekustutusvee kogumiseks mitmest voolikuliinist ühte punkti. Kogujal on reeglina kaks sissevooluava ja üks väljavooluava (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 46).

Kolle (*furnace*) – ehitise osa, milles toimub kütuses leiduva keemilise energia muutmise soojusenergiaks (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 9).

Komandopealik (*fire chief*) – päästkeskuse allstruktuuri üksuse juht, kes juhib ja korraldab päästekomando tööd ning tagab operatiivse valmisoleku päästetööks. Vt **päästekomando**.

Kombineeritud (hüdrauliline) päästevahend (*combi tool*) – hüdrauliline päästevahend, mis täidab vähemalt nelja funktsiooni: lahtisurumine, tõmbamine, pigistamine ja lõikamine (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 8). Päästevahend on mõeldud kannatanute vabastamiseks deformeerunud autovrakist.

Kompaktne juga (*solid fire stream; solid stream; solid jet*) – ühtne veejuga. Kasutatakse olukordades, kus vajatakse pikka ja/või kõrget juga. Kompaktse joa tuld kustutav toime mõjub põhiliselt joa kokkupuutepinnale ning selle lähipiirkonnale (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 209).

Konteinerauto (*container truck*) – konkstüüpi kastivahetussüsteemiga auto, millega on võimalik teisaldada Päästeametis kasutusel olevaid kindlate parameetritega konteinereid (Päästeamet, 2015b).

Kontrollitud põlemisprotsess (*burning under controlled conditions*) – spetsiaalses koldes toimuv põlemisprotsess, mis on avastatav ainult tema tunnuste järgi – suits, soojuse eraldumine ja temperatuuri tõus (nt ahi, kamin jm) (Päästeamet, 2015e).

- Kontrollpunkt** (*checkpoint*) – juurdesõiduteel või sündmuskohale viival teel olev koht, millest lubatakse läbi ning kus registreeritakse vaid päästesündmuse lahendamiseiga seotud ressursse, ning väljasõiduteel või sündmuskohalt välja viival teel olev koht, kus registreeritakse päästesündmuse lahendamiselt lahkuvaid ressursse (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).
- Kriisikomisjon** (*crisis committee*) – koostöö, teabevahetuse ja nõustamisega tegelev kogu, millel puudub otsene juhtimispädevus hädaolukordade lahendamiseks. Hädaolukorra seadus näeb ette kriisikomisjonide moodustamise kolmel tasandil, s.o üleriigilisel (Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon), regionaalsel (neli regionaalset kriisikomisjoni) ja kohalikul tasandil (kohaliku omavalitsuse kriisikomisjonid) (Maurer *et al.*, 2014, lk 28).
- Kriitiline vahuainelahuse intensiivsus** (*critical rate of application of a foam solution*) – minimaalne teoreetiline vahuainelahuse intensiivsus, mis tagab põlemisprotsessi kustutamise (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3). Vahuaine lahuse intensiivsust väljendatakse ühikutes liitrit minutis pinna m² kohta (Šarin, 2008).
- Kriitiline valvekoosseis** (*critical shift personnel*) – madalaim valvekoosseisu suurus, millest allapoole langedes katkeb osaliselt või täielikult päästetöö valdkonna teenuste osutamine (Päästeamet, 2014b).
- Kriitilised tingimused elusolendeile** (*critical conditions for viable beings*) – temperatuuritõusu, hapnikukao ja toksilise põlemisgaasi kontsentratsiooni piirväärtused, mis ohustavad tõsiselt ehitises viibijate turvalisust määratud aja kestel (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 10).
- Kuivülikond** (*dry suite*) – kummist või muust vettpidavast materjalist kaitsev ülikond, mis hoiab ära kokkupuute külma veega (Eesti Standardikeskus, 2012b, lk 2).

Kõrgendatud riskikeskkond (*high risk environment*) – keskkond, mille määrab päästetööjuht, kui päästetööl (on või) ilmnevad raskendavad ohufaktorid, mis tingivad päästetööl lisaohutusmeetmete kasutuselevõtmise. (Päästeamet, 2016b).

Kõrgustest päästetöö (*rescue from heights*) – päästetöö tegemine käsiredelite (kuni 10 m kõrguselt ehk kuni kolmandalt korruselt) või redel- või tõstukautode abil.

Küttekolle vt kolle

Kütteväärtus ehk **kütuse eripõlemissoojus** (*heat release per unit of burning staff, rate of heat release, calorific value, heat of combustion, combustion heat, heat of content, heat content per mass unit*) – soojusenergia, mis vabaneb kütuse massi- või mahuühiku täielikul põlemisel. Eristatakse alumist ja ülemist kütteväärtust. Alumine kütteväärtus on ülemisest väiksem selle soojushulga võrra, mis kulub kütuses sisalduva ja tema põlemisel tekkiva vee aurustamiseks. Näiteks on kivisüel alumine kütteväärtus 28–34 MJ/kg, bensiinil umbes 44 MJ/kg. (Aro, 1981, lk 256)

L

Lafettjoatoru (*water monitor; monitor*) – joatoru suure vooluhulga suunamiseks, löögijõu tõstmiseks ja joa pikkuse saavutamiseks (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 56).

Laiendi (*eelistatud*), leviti (*spreader*) – hüdrauliline päästevahend, mis täidab vähemalt kolme funktsiooni: lahtisurumine, tõmbamine, kokkupigistamine (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 10). Kasutatakse konstruktsioonide või detailide/esemete kokkusurumiseks või teineteisest eemale surumiseks (Teder, 2015, lk 10).

Lamevoolik (*lay-flat hose*) – lameda läbilõikega voolik, v.a kui see on siserõhuga survestatud (Eesti Standardikeskus, 2012d, lk 6). Kasutatakse rõhu all olevate vedelike transportimiseks.

- Laminaarne voolamine** (*laminar flow*) – vedelik liigub kihiliselt püsiva kujuga jugadena, mis omavahel ei segune. Sellised on voolud kapillaarides (nt vesi pinnases ja taimedes, veri juussoontes) ja väga suure viskoossusega vedelike voolamine (masuut, mesi, hapukoor). (Maastik, 1995, lk 70) Tuletõrje veevarustuses harvaesinev vooluliik.
- Laussüttimine** ehk **deflagratsioon** (*deflagration*) – järsk plahvatuslik süttimine (plahvatus), mis levib helikiirusest aeglasemalt (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 5).
- Laustulekahju** (*total fire, fully developed fire*) – olukord, kus tuli on haaranud kogu põlevmaterjali (Eesti Standardikeskus, 1991, lk 13).
- Leegi levimiskiirus** (*rate of spread of flame*) – gaasi puhul – leegirinde levimise kiirus gaasis; tahke aine puhul – leegirinde levimise kiirus tahke aine pinnal (Erelt et al., 2001, lk 3).
- Leegilahvatus** (*flash of flame, flash-over*) – ruumis olevate süttivate materjalide kogu pinna äkiline süttimine (Eesti Standardikeskus, 1991, lk 17).
- Leegilevik** (*spread of flame, flame spread*) – leegirinde edasikandumine mistahes suunas (Erelt et al., 2001, lk 3).
- Leegitsemine** (*lighting*) – leegiga põlemine; leegiga põlemise kestus (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 6).
- Leek** (*flame (noun)*) – põlemistsoon gaasilises faasis, mis kiirgab valgust (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 5).
- Leekpunkt** ehk **leektäpp** (*flash-point*) – madalaim temperatuur, mille juures vedelik standardsetes katsetingimustes eraldab piisavalt süttimisvõimelisi aure, et need leegist lahvataksid (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 6).
- Lennuõnnetus** (*aircraft accident*) – õhusõiduki kasutamisega seotud õnnetusjuhtum, mis toimub ajavahemikus isiku õhusõiduki pardale astumisest kavatsusega sooritada lend kuni kõigi pardal viibinud isikute õhusõidukist lahkumiseni ja mis põhjustab kellegi surma või raske tervisekahjustuse või mille tulemusena saab õhusõiduk

tõsiseid vigastusi, on teadmata kadunud või asub ligipääsmatus kohas (Lennuamet, 2011).

Lihtjoatoru (*solid stream nozzle; jet branchpipe*) – joatoru, millega toodetakse ainult kompaktsed juga (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 212). Lihtjoatorud on sulguriga ja sulgurita (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 51).

Liiklusõnnetus (*traffic accident*) – juhtum, kus vähemalt ühe sõiduki teel liikumise või teelt väljasõidu tagajärjel saab inimene vigastada, surma või tekib varaline kahju (Liiklusseadus, 2010). Liiklusõnnetus on päästesündmus, kus vähemalt ühe sõiduki teel liikumise või väljasõidu tagajärjel tekib kahju varale ja/või inimese elule, mis nõuab päästemeeskonna sekkumist ja tagajärgede likvideerimist (nt tee puhastamine, sõidukitest välja voolanud vedelike eemaldamine sõiduteelt või muud liiklusõnnetusjärgsed päästetööd) (Päästeamet, 2015e).

Liiklusõnnetusest päästetu (*rescued from car accident*) – inimene, kes aidati sõidukist välja päästjate abiga ja/või päästjate poolt abivahendeid kasutades, või liiklusõnnetuse pealtnägija, kes vajab toimunud liiklusõnnetuse tõttu päästjate abi (nt jäi teelt väljapaiskunud sõiduki alla kinni). Abivahendiks loetakse antud kontekstis päästetööks (nt konstruktsioonide avamiseks ja lammutamiseks) kasutatavaid vahendeid ja/või hingamiskaitsevahendeid (sõiduki tulekahju korral) (Päästeamet, 2015e).

Lokaliseerimisaeg (*holding time*) – aeg, mille jooksul tagatakse sündmuse kahjude leviku ja sellest tuleneva ohu peatamine (nt tulekustutusaine lokaliseerib ohu tule kustutamise kindlustamiseks, piiritletakse ohtliku aine lekke levimine vms) (Eesti Standardikeskus, 2000a, lk 8).

Loomapääste (*animal rescue*) – tegevused abitusse olukorda sattunud või vigastatud looma või linnu olukorra leevendamiseks või looma/linnu poolt inimesele tekitatava ohu kõrvaldamiseks.

- Loomulik suitsueemaldus** (*natural smoke control*) – suitsu eemaldamine peamiselt konvektsiooni toimel (Erelt *et al.*, 2001, lk 3).
- Loomulik tõmme** (*natural draught, chimney draught, stack pressure*) – temperatuuride vahest tingitud rõhuvahe, mis paneb õhu kanalis, korstnas vms liikuma (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 11).
- Lõhkeaine** (*explosive substance*) – keemiline ühend või ainete mehaaniline segu, mis võib füüsikalise mõjutuse, keemilise reaktsiooni või teise aine detonatsiooni toimel plahvatada õhuhapnikuta (Lõhkematerjaliseadus, 2004). Keemiline ühend või segu, mis on võimeline kiireks eksotermiliseks reaktsiooniks, millega kaasneb gaaside moodustumine. Reaktsioon levib soojus- ja massivahetuse (põlemine) või lööklaine (detonatsioon) kaudu. Lõhkeainete hulka kuuluvad peamiselt nitroühendid (trotüül, tetrüül jt) ja lämmastik-happe soolad. (Aro, 1981, lk 284)
- Lõhkematerjal** (*explosive*) – lõhkeaine ja lõhkeainet sisaldav toode, mida peetakse lõhkematerjaliks ÜRO ohtlike kaupade veoks antud soovitusel ja mis kuulub nimetatud soovitude kohaselt esimesse ohuklassi (Lõhkematerjaliseadus, 2004).
- Lõhkemine** (*bursting*) – objekti tugev purunemine ülesurve ja/või -pinge tõttu tema sees või pinnal (Eesti Standardikeskus, 1998b, lk 2).
- Lõikur** (*cutter*) – hüdrauliline päästevahend lõikamiseks ühe või mitme tera abil (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 8). Kasutatakse üldjuhul autokonstruktsioonide avamiseks liiklusõnnetustel.

M

- Maa-alune tuletõrjehüdrant** (*underground fire hydrant*) – maa-alusesse kaanega kaevu paigaldatav tuletõrjehüdrant, mis on mõeldud peamiselt tulekustutusvee võtmiseks, ent mida võivad kasutada ka vee-ettevõtted või vee-ettevõtte volitatud kasutajad (Eesti Standardikeskus, 2005c, lk 6). Maa-alune tuletõrjehüdrant peab

asuma ehitisest vähemalt 1,5 m kaugusel, väljaspool sõiduteed selle servast kuni 2,5 m kaugusel (Nõuded tuletõrjehüdrandi tüübi valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja korrashoiule, 2012).

Maapealne tuletõrjehüdrant (*pillar fire hydrant*) – tuletõrjehüdrant, mis ulatub üle maapinna taseme ning on mõeldud peamiselt tulekustutusvee võtmiseks, ent mida võivad kasutada ka vee-ettevõtted või vee-ettevõtte volitatud kasutaja (Eesti Standardikeskus, 2005e, lk 6). Maapealne tuletõrjehüdrant asub ehitisest vähemalt 1,5 m kaugusel, väljapool sõiduteed selle servast kuni 2,5 m kaugusel (Nõuded tuletõrjehüdrandi tüübi valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja korrashoiule, 2012).

Maastikutulekahju (*bush fire; grass fire; wildfire, landscape fire*) – tulekahju maastikul, mis ei ole mets. Vt **metsatulekahju**.

Madalkordne vaht (*low expansion foam*) – vaht, mille kordsus on kuni 20 (tavaliselt umbes 10) (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 5). Vt **vahu kordsus**.

Mahtkustutamine (*total flooding*) – ruumi täitmine tulekustutusainega (gaas, kõrgkordne vaht) põlemisprotsessi kustutamiseks (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 14).

Mahtkustutussüsteem (*total flooding extinguishing system*) – paikne tulekustutussüsteem tulekahjude kustutamiseks kinnises ruumis või mahutis (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 14).

Maksimaalne töö rõhk (*maximum working pressure*) – maksimaalne lubatav töö rõhuväärtus, mis on voolikusüsteemile ette nähtud (Eesti Standardikeskus, 2012c, lk 4).

Meeskonnavanem (*fire crew chief*) – päästemeeskonna juht (päästametnik), kelle teenistuskohustusteks on valvevahetuse ajal päästetöö teostamine ning juhtimine, valmisoleku tagamine, valvekoosseisu juhtimine ja töö korraldamine ning päästealases ennetustöös osalemine.

Mehaaniline suitsueemaldus (*mechanical smoke control*) – suitsu eemaldamine mehaaniliste seadmete abil (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 11).

Mehaaniline suitsueemaldussüsteem (*smoke extraction system*) – kohtkindlalt hoonesse paigaldatud suitsueemaldussüsteem, mis koosneb suitsuväljaviigust, suitsuväljatõmbe ventilaatorist, käivitusseadisest jne (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 11).

Mehaaniline vaht (*mechanical (physical) foam*) – vaht, mis saadakse vahuainelahuse segamisel õhu või inertgaasiga spetsiaalseid töövahendeid või seadmeid kasutades (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 5).

Mehaaniline vahugeneraator (*in line foam maker (mechanical foam generator)*) – seade, millesse suunatakse rõhu all vahuainelahus ning milles see segatakse õhuga kustutusvahu saamiseks (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 14).

Merepäästetöö (*search and rescue (SAR) at sea*) – otsingu- ja päästetöö tegemine sise- ja territoriaalmeres, majandusvööndis, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning muus piiriveekogus ohuolukorda sattunud või kaduma jäänud inimese, laeva, lennuki või muu sõiduki otsinguks ja päästmiseks (Politsei ja piirivalve seadus, 2009). Merepäästetöö on osa otsingu- ja päästetööst (SAR) ning on juriidilise mõistena kasutusele võetud vabatahtliku merepääste tegevusvaldkonna piiritlemiseks.

Metsatulekahju (*forest fire*) – tulekahju metsamaal. Metsamaaks loetakse vähemalt 0,1 hektari suurust maatükki, millel kasvavad vähemalt 1,3 meetri kõrgused puittaimed puuvõrade liitusega vähemalt 30 protsenti. Metsamaaks ei loeta õuemaad, elamumaad, pargi, kalmistu, haljasala, marja- ja viljapuuaiad, puukooli, aiandi, dendraariumi ning puu- ja põõsaistandike maad. (Metsaseadus, 2006)

Miilamine (*smouldering*) – aine aeglane põlemine nähtava valguseta (leegita), millega tavaliselt kaasneb suits ja temperatuuri tõus (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 7).

Mittekannatanute kogunemispunkt (*non-victim assembly point*) – koht, kuhu kogunevad või pärast esmast triiaži kogutakse päästesündmuse tagajärjel kergelt vigastada saanud või vigastamata inimesed (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Mittestatsionaarne ehk muutuv vool(amine) (*unsteady flow, non-stationary flow*) – tuletõrje veevarustuses esinev vooluliik, mille puhul liikuva vedeliku kiirus ja rõhk on mistahes punktis erineva väärtusega (lisaks raskuskiirendusele mõjub vedelikule veel mõni teine kiirendus, nt hüdrauliline löök survetorustikus, voolamine tühjeneva anuma avas jms (Maastik *et al.*, 1995, lk 47).

Mootorpump (*motor pump*) – sisepõlemismootoriga töötav pump (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 9).

Muutumatu vool(amine) vt **statsionaarne vool(amine)**

Mäepäästesündmus (*mining accident*) – päästesündmus allmaarajatises (allmaaehtises, allmaakaevetõõnes ja nendega vahetult ühenduses olevas pealmaahoones või -rajatises) (Nõuded allmaarajatises tehtava päästetöö korraldamisele ja allmaarajatises päästeasutustega tehtava koostöö kord, 2012).

Mäepäästeteenistus (*mine(s) rescue service*) – mäepäästekomandost ning tehnilisest abibaasist ja varustusest koosnev teenistus, mille ülesandeks on allmaarajatises inimeste elu, tervist, vara ja keskkonda ohustava päästesündmuse (*mäepäästesündmus*) korral ohu tõrjumisel ja kõrvaldamisel ning mäepäästesündmuse tagajärgede leevendamisel viivitamata rakendatavad, vältimatud ja edasilükkamatud tegevused (Nõuded allmaarajatises tehtava päästetöö korraldamisele ja allmaarajatises päästeasutustega tehtava koostöö kord, 2012).

Mäepäästetöö (*mine(s) rescue*) – päästetöö allmaarajatises (allmaaehtises, allmaakaevõõnes ja nendega vahetult ühenduses olevas pealmaahoones või -rajatises) (Nõuded allmaarajatises tehtava päästetöö korraldamisele ja allmaarajatises päästeasutustega tehtava koostöö kord, 2012).

Märg ülikond (*wet suite*) – kummist või muust materjalist kaitsev ülikond, mille puhul vähene ülikonda pääsenud vesi toimib soojusisolaatorina (Eesti Standardikeskus, 2012b, lk 3).

N

Naeljoatoru (*penetrating nozzle*) – piiki meenutav joatoru, mille ühes otsas on teravik, mille külgedel on vee väljavoolu avad. Kasutatakse tulekahju korral põlemisgaaside jahutamiseks või tule piiramisliini moodustamiseks. (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 54).

Naftareostuskorje (*oil spill response*) – naftaproduktide reostuse lokaliseerimine, kogumine ja ümberpumpamine maismaal ja vee-koogudel.

Neutraalrõhutasand (*neutral pressure plane*) – tasand hoones, kus siserõhk võrdub välisrõhuga (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 3).
Vt süttimisfaas.

Normaalsurve pump – (*normal-pressure pump*) – päästetööl kasutatav tsentrifugaalpump, mille nominaalne väljundsurve on kuni 15 bar (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 8).

Normaaltemperatuuri kohane arvutus (*normal temperature design*) – kandepiirseisundi arvutus keskkonna normaaltemperatuuril (Erelt *et al.*, 2001, lk 3). Tugevusarvutus normaaltemperatuuril.

Nõgi vt tahm

Nööripääste (*rope rescue, line rescue*) – päästetöö tegemine sügavustest ja kõrgustest, kasutades nööripääste varustust (Päästeamet, 2015h).

O

Objekti vaade (*object view*) – erineva vaatenurga alt kujutatud objekti või selle osa visualiseering (nt hoone külgsuuna, hoone pealtvaade, korruse plaan jne) (Päästeamet, 2015i).

Oht (*threat; danger*) – võimaliku kahjustuse allikas. Oht võib olla riskiallikas. (Eesti Standardikeskus, 2009a, lk 8). Korrakaitseaduse tähenduses on oht olukord, kus ilmnenu asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrarikkumine (sh päästesündmus) (Korrakaitseadus, 2011). Korrakaitseaduses on eristatud oluline, kõrgendatud ja vahetu oht. Päästeseaduses on määratletud, milliseid isiku õigusi piiravaid riikliku järelevalve meetmeid on päästeteenistujal lubatud rakendada päästesündmuse ohu korral.

Ohu ennetamine (*prevention of a threat*) – osa korrakaitsest, kus puudub ohukahtlus, kuid saab pidada võimalikuks olukorda, mille realiseerumisel tekib ohukahtlus või oht. Ohu ennetamine on muu hulgas teabe kogumine, vahetamine ja analüüs, toimingute kavandamine ja elluviimine ning riikliku järelevalve meetmete kohaldamine avalikku korda tulevikus ähvardada võivate ohtude tõrjumiseks, sealhulgas süütegude ennetamine (Korrakaitseadus, 2011). Päästeameti tegevused ohtude ennetamisel on näiteks tuleohutusjärelevalve, kemikaaliohutusjärelevalve ning elanikkonna ohutusala teavitamine, koolitamine ja nõustamine. Vt **pääste ennetustöö, tulekahjude ennetamine**.

Ohuala (*area of danger*) – eluohtlik ala, kus viibiv inimene päästetakse või kust ta evakueeritakse ning kuhu võib siseneda vaid asjakohase väljaõppe saanud ja kaitsemeetmeid kasutav inimene päästetöö juhi antud ülesande täitmiseks (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Ohukahtlus (*suspicion of a threat*) – olukord, kus ilmnenu asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal ei saa pidada piisavaks

tõenäosust, et korrarikkumine aset leiab, kuid mille puhul on alust arvata, et korrarikkumine ei ole välistatud (Korrakaitseeadus, 2011). Päästeseaduses määratletud juhtudel on päästeteenistujal õigus rakendada ohukahtluse korral ohu väljaselgitamiseks riikliku järelevalve meetmeid.

Ohutegur (*hazard*) – isik, nähtus, protsess, objekt või muu näitaja või nende koosmõju, mille piirkondliku paiknemise ja esinemissageduse põhjal võib pidada tõenäoliseks ohu teket (Päästeseadus, 2010). Piirkondlikud ohutegurid on päästeasutuse tegevuse (valmisolek, ennetustöö jms) planeerimise põhialuseks.

Ohutu koht (*place of safety*) – koht, kus inimesed on päästesündmuse korral väljaspool hädaohtu, nt tulekahju korral tulekindel trepikoda vms (Erelt *et al.*, 2001, lk 7).

Ohutusvest (*safety vest*) – ohutusvest ehk ujuvvest on mõeldud vaid lühiajaliseks vees viibimiseks, selle turvaomadused ei ole võrreldavad päästevestiga (turvavahendina mõeldud inimestele, kes oskavad ujuda). Selleks, et ohutusvestist kasu oleks, peab vette kukkunud inimene olema teadvusel, kuna ohutusvest ei keera iseeneslikult vette kukkunud inimest õigesse asendisse. Kasutatakse purjelauaga, veesuuskadega, kanuuga või jetiga sõitmisel (Laevatatavatel sisevetel liiklemise kord, 2016).

Oksüdant ehk **oksüdeerija** (*oxidizing agent, oxidant*) – keemiline element, ühend või segu, mis võib põhjustada teiste ainete oksüdeerumise või põlemise (Erelt *et al.*, 2001, lk 3). Tavaliselt on selleks õhuhapnik.

Operatiivkorrapidaja (*fire commander*) – päästeametnik, kelle teenistuskohustuseks on tagada päästetöö II tasandi juhtimine ja valmisolek ning teha teenistuslikku järelevalvet.

Otsingu- ja päästepiirkond (*Search and Rescue Region, SRR*) – riikidevaheliste lepingutega kindlaks määratud suurusega ala, mille piires osutatakse otsingu- ja päästeteenuseid (International Maritime Organization, 2011).

Otsingu- ja päästetöö (*search and rescue (SAR)*) – ohuulukorda sattunud või kaduma jäänud inimeste, laeva, lennuki või muu sõiduki otsing ja päästmine (International Maritime Organization, 2011). VV 23.07.2002 määrus nr 237 käsitleb otsingu- ja päästetööna ka merereostuse avastamist ja likvideerimist (Otsingu- ja päästetöö, sealhulgas merereostuse avastamise ja likvideerimise kord Eesti merealal ning piiriveekogus, 2002). Päästeameti ülesandeks on osaleda otsingu- ja päästetöö tegemisel kaldalähedasel merealal (sise- ja territoriaalmeres, majandusvööndis, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning muus piiriveekogus), kui esineb vahetu oht inimese elule või tervisele (Päästeseadus, 2010).

Ostarebekas vahuainelahuse intensiivsus (*practical rate of application of a foam solution*) – vahuainelahuse intensiivsus pindalaühikule, mis on vajalik efekti tagamiseks või mida soovitab valmistaja. Ostarebekas intensiivsus on alati suurem kriitilisest intensiivsusest. (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 5)

P

Paakauto (*water tender; water carrier*) – suure mahutavusega veepaagist ja tsentrifugaalpumbast koosnev päästeauto (Sanastokeskus TSK ry, 2006, lk 239).

Pihustatud juga (*spray*) – mitmesuguse läbimõõduga veetilkade voog. Pihustatud joa korral väheneb joa otsene toime põlevale pinnale, kuid seevastu suureneb üheaegselt ja ühtlaselt jahutatav pindala ja ruumala. Kasutatakse sisetulekahjudel tekkivate põlemisgaaside jahutamiseks (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 58).

Pinnaleek vt leegilahvatus

Pinnaltpääste (*water rescue on surface*) – päästetöö teostamine veekogu pealmistest kihtidest ehk veepinnalt või vahetult selle alt pinnaltpääste isikukaitsevarustusega (ilma sukeldumisvarustusest) (Päästeamet, 2012).

Pinnaltpääste isikukaitsevarustus (*personal protective equipment for water rescue on surface*) – päästetöötajale minimaalselt vajalik varustus pinnaltpääste teostamiseks. Pinnaltpäästjad kasutavad vastavalt vajadusele isikukaitsevarustust, mille hulka kuuluvad hingamistoru, kindad, kuivülilind, lestad, nuga, päästevest-paukvest, sukeldumismask. (Päästeamet, 2012)

Pinnaltpäästja (*water surface rescuer*) – päästeteenistuja või vabatahtlik päästja, kel on õigus teostada inimeste või vara päästmist veekogu pinnalt või vahetult selle alt, kasutades selleks ette nähtud vahendeid ja kaitseriietust (Päästeamet, 2012).

Pistleek (*flashover*) – mittehermeetilises ruumis põlemisgaaside plahvatus, mis toimub, kui vastava kontsentratsiooniga põlemisgaaside hulk seguneb õhuga. Pistleek mõjutab oluliselt tulekahju kulgu, kuna rahulik põlemine asendub hetkega üldsüttimisega ja tuli levib kiiresti ruumist välja. (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 21)

Plahvatus (*explosion*) – järsk (äkiline) oksüdeerumis- või lagunemis- (lõhustumis-) reaktsioon, millega kaasneb temperatuuri, rõhu või mõlema üheaegne suurenemine (Eesti Standardikeskus, 1998b, lk 3). Lõhkematerjali, lõhke- või süüteseadeldise plahvatusega seotud sündmuste lahendamine on demineerimisvaldkonna pädevuses; gaasiballoonide, katelde jms plahvatuste korral reageerivad päästesündmuste tagajärgede leevendamiseks üldjuhul vaid päästjad (Päästeamet, 2015e). Vt **deflagratsioon ja detonatsioon**

Plahvatuses hukkunu (*killed in an explosion*) – inimene, kes hukkus sündmuskohal lõhkematerjali, lõhke- või süüteseadeldise plahvatuses või sellest põhjustatud sündmuse (nt tulekahju, varing) tõttu. Plahvatuses hukkunuks ei loeta töökohustusi täites demineerimistööl hukkunud demineerijat (tööõnnetus). (Päästeamet, 2015e)

Plahvatuses vigastatu (*injured in an explosion*) – inimene, kes sai lõhkematerjali, lõhke- või süüteseadeldise plahvatuse tagajärjel vigastada ja on toimetatud sündmuskohalt haiglasse või kellele on osutatud kohapeal esmaabi. Plahvatuses vigastatuks ei loeta

töökohustusi täites demineerimistööl vigastada saanud demineerijat. Plahvatuses vigastatu võib olla samal ajal ka plahvatuses päästetu, evakueeritu või pääsenu (Päästeamet, 2015e).

Plahvatuses (plahvatusohtlikust piirkonnast) evakueeritu (*evacuated from explosive area*) – inimene, kes juhatatakse võimalikust lõhkematerjalist ohustatud alast välja (Päästeamet, 2015e).

Plahvatuses pääsenu (*self-rescued from an explosion*) – toimunud lõhkematerjali plahvatuses piirkonnast iseseisvalt väljunud inimene. Plahvatuses pääsenu võib olla samal ajal ka plahvatuses vigastatu (Päästeamet, 2015e).

Plahvatuses päästetu (*rescued from an explosion*) – inimene, kelle aitasid toimunud lõhkematerjali plahvatuses piirkonnast välja teised isikud, sh päästeteenistuja või päästetööle rakendatu, olenemata abivahendite kasutamisest/mittekasutamisest. Plahvatuses päästetu võib olla samal ajal ka plahvatuses vigastatu (Päästeamet, 2015e).

Plahvatuspiirid (*explosive limits*) – õhus olev gaasi või auru kontsentratsioon, millest oleneb süüteallika leegi levimine.

Eristatakse järgmisi plahvatuspiire:

alumine plahvatuspiir (lower explosive limit, LEL) – õhus olev minimaalne gaasi või auru kontsentratsioon, millest väiksema korral süüteallika leek ei levi;

ülemine plahvatuspiir (upper explosive limit, UEL) – õhus olev maksimaalne gaasi või auru kontsentratsioon, millest suurema korral süüteallika leek ei levi. (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 12)

Vt **süttimispiirid**.

Pooljäik voolik (*semi-rigid hose*) – voolik, millel säilib ümmargune läbilõige ka ilma surveta (Eesti Standardikeskus, 2005d, lk 7). Kasutatakse voolikupooli peal, kõrgsurvepumbaga või autopumbaga ühendatuna. Võimaldab vee läbilaskvust ka siis, kui voolik on osaliselt poolilt maha keritud (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 39).

Pootshaak (*ceiling hook; pike pole*) – pika varre otsas olev ühe sirge ja ühe kõvera haruga teraskonks (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016). Kasutatakse päästetööl ehituskonstruktioonide avamisel või pääste ujuvvahendite lisavarustusena.

Proteiinvahuaine (*protein foam concentrate*) – vahuaine, mis on valmistatud peamiselt looduslikest hüdrolüüsitud proteiinidest (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 5).

Puhkefaas vt hingamisfaas

Põhiauto (*fire engine*) – päästemeeskonna, varustuse ja kustutusvee transportimise võimekusega päästeauto päästetööde teostamiseks. Kabiin mahutab tavaliselt kolm kuni kuus istekohta. Pealisehitus koosneb veepaagist, pumbast ja varustuse kappidest. Põhiauto on esmareageeriv ressurss kõikidele päästesündmustele ja üks elupäästet tagavatest tehnikaliikidest. (Päästeamet, 2015b)

Põlema (*burn*) – oksüdeeruma kõrgel temperatuuril (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 2).

Põlemine (*combustion*) – aine ja oksüdandi vaheline eksotermiline (soojust eraldav) reaktsioon, millega kaasneb tavaliselt leegitsemine ja/või suitsu eraldumine (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 13). Põlemise laad oleneb põlevaine ja oksüdandi agregaatolekust. Eristatakse homogeenet põlemist (gaaside põlemine gaasilises oksüdeerijas, enamasti õhuhapnikus), lõhkeainete põlemist ja heterogeenset põlemist (vedelate ja tahkete ainete põlemine gaasilises oksüdeerijas). Lõhkeaine põlemine kujutab endast lõhkeaine kiiret eksotermilist lagunemist, millega kaasneb gaaside moodustumine. (Aro, 1981, lk 403)

Põlemiskoormus (*fire load*) – summaarne soojushulk, mis vabaneb kõikide põlevate materjalide põlemisel ruumis, kaasa arvatud seinte, põrandate ja lagede pinnakatted (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 13). Põlemiskoormuse ühik on tavaliselt megadžaul (MJ). Põlemiskoormust põrandapinna ruutmeetri kohta nimetatakse eripõlemiskoormuseks, mille ühikuks on MJ/m². Eripõlemiskoormuse

järgi on määratud nõuded ehitiste kande- ja tuletõkkekonstruktsioonidele. (Masso, 2010, lk 554)

Põlemiskäitumine (*burning behaviour*) – kõik füüsikalised ja/või keemilised muutused, mis toimuvad, kui aine, toode ja/või ehitis põleb või on tule vahetu mõju all (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 2).

Põlemissaadused (*products of combustion, combustion products*) – põlemisel või pürolüüsil eralduvad gaasid, vedelad ja tahked aineosakesed (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 13).

Põlev (*combustible*) – võimeline põlema (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 2).

Pääste ennetustöö (*rescue work prevention*) – abinõud ja tegevused, mille eesmärk on õnnetus ära hoida või vähendada õnnetuse korral kahju suurust, ja mis on otseselt kodanikule suunatud (Päästeamet, 2006). Ennetustöö hulka on arvatud ka meetmed tulekahju või muu õnnetuse toime piiramiseks. Ennetustöö üldlevinud sisuks on tegelemine inimeste õnnetust ennetava käitumisega ning inimeste käitumisega juba tekkinud õnnetuse korral. Päästeseaduse kohaselt on Päästeameti ülesanne päästesündmuste ennetamine (pääste ennetustöö).

Päästeameti päästkeskuse tegevuspiirkonna staap (**regionaalne staap**) (*Regional Operation Coordination Centre*) – päästesündmuse lahendamise juhtimiseks moodustatud regionaalne juhtimisstruktuur, kuhu kaasatakse teiste asutuste inimesi, kellel on pädevus juhtida päästesündmuse lahendamist juhtiva Päästeameti päästkeskuse tegevuspiirkonnas paiknevaid oma asutuse ressursse ning kellel on pädevus oma asutuse üleriigiliste ressursside kaasamiseks või kaasamise vahendamiseks (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Päästeametnik (*official of the rescue service, rescue official*) – päästeasutuse koosseisus päästeseaduses sätestatud ülesannete juhtimiseks, korraldamiseks ja tegemiseks ettenähtud ametikohale

nimetatud isik ning Päästekolledži päästeeriala õppetööd korraldava struktuuriüksuse juht, struktuuriüksuse juhi asetäitja ning päästeeriala õppejõud ja õpetajad. Päästeametnike ametinimetused on päästepeadirektor, päästedirektor, päästepealik, päästepeaspetsialist, päästejuhtivspetsialist, päästevanemspetsialist ja päästespetsialist. (Päästeteenistuse seadus, 2008). Päästeametniku töö on otseselt seotud avaliku võimu teostamisega, paljude inimeste elu puudutavate otsuste langetamise ning elluviimisega.

Päästeasutus (*rescue service agency*) – valitsusasutus päästeseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks. Päästeasutused on Päästeamet ja Häirekeskus (Päästeseadus, 2010).

Päästejuht (*rescue commander, executive fire officer*) – päästeteenistuse kutseala kutsestandardi nimetus (Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku tase 6). Päästejuhi töö eesmärk on juhtida päästetööd, kaitsta inimeste tervist, elu, vara ja keskkonda ning abistada neid operatiivselt ja professionaalselt õnnetuste korral. Päästejuht koordineerib ja kontrollib päästemeeskondade tööd päästepiirkonnas, võtab päästesündmusel vastu otsuseid ja annab korraldusi päästemeeskondadele ja teistele päästesündmusele kaasatud asutustele ja isikutele. Päästejuht korraldab keerukate ja ulatuslike päästesündmuste lahendamist. Päästejuht kasutab vajadusel oma töös isikukaitsevahendeid. Päästejuhile alluvad operatiivteenistuslikult päästemeeskondade juhid ja teised päästesündmusele kaasatud asutused ja isikud. (Kutsekoda, 2013a)

Päästekeskus (*rescue centre*) – Päästeameti struktuuriüksus, mis täidab oma tegevuspiirkonnas talle õigusaktidega pandud ülesandeid. Eestis on 4 päästekeskust – Põhja, Lõuna, Ida ja Lääne päästekeskus.

Päästekiiver (*helmet for tehcnical rescue*) – kiiver, mis kaitseb pead kukkuvate esemete, löökide, surve ja pritsmete eest. Kiivril on kaelaturvis kaitseks vee ja tuule eest, turvis on ära võetav ja kasutatakse vastavalt ilmaoludele. (Eesti Standardikeskus, 2015b, lk 6)

Kiivri värv on vastavalt juhtimistasandile punane/oranž, kollane või valge (Päästeamet, 2015c).

Päästekindad (*protective glove against mechanical risks*) – kindad, mis kaitsevad käsi tehniliste päästetööde läbiviimisel erinevate mehaaniliste vigastuste eest, nt marrastus, löikehaav, torge (Eesti Standardikeskus, 2003a, lk 4). Kindad on torkekindlad, sõrmeotsad ja peopesad on tugevdatud mittelibiseva materjaliga. Kinnastega saab kasutada kirjutusvahendit ja raadiosaatjat (Päästeamet, 2015c).

Päästekomando (*rescue station*) – Päästeameti päästekeskuse allstruktuuriüksus. Päästekomando koosneb komando isikkoosseisust, komando hoone(te)st koos selle juurde kuuluva territooriumiga ning päästetehnikast ja -varustusest (Päästeamet, 2014a).

Päästelaud (*water rescue board*) – pinnaltpääste vahend, mis võimaldab jõuda vee peal või jääl kiiremini kannatanuni (Vainjärv, 2013, lk 34). Päästelaud on kombineeritud veepääste töövahend, mida kasutatakse sõltumata maastikust ning ilmastikuoludest. Päästelauda kasutatakse kannatanute transpordiks läbi kaldataimestiku, lume, vee ja jää.

Päästemeeskonna juht (*rescue unit leader, fire sub-officer*) – pääste-teenistuse kutseala kutsestandardi nimetus (Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku tase 5). Päästemeeskonna juhi töö eesmärk on teha ja juhtida päästetööd, kaitsta inimeste tervist, elu, vara ja keskkonda ning abistada neid operatiivselt ja professionaalselt õnnetuste korral. Päästemeeskonna juht koordineerib päästemeeskonna tööd päästekomandos ja päästetööl, võtab päästesündmusel vastu otsuseid ja annab korraldusi päästemeeskonnale ja teistele päästesündmusele kaasatud asutustele ja isikutele. Päästemeeskonna juht allub operatiivteenistuslikult päästejuhile. (Kutsekoda, 2013b)

Päästemeeskonna sisenemistee (*entrance route of fire fighting and rescue team*) – päästemeeskonna jaoks rajatud, väljast

keldrikorrusele või pealmaakorrustele juhtiv pääsuvõimalus (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 29).

Päästenöör (*escape rope, escape line*) – nöör, mida kasutatakse nööri-päästjate liikumiseks kannatanuni ja kannatanu transpordiks (Päästeamet, 2015h).

Päästevahendite lisavarustus (*accessories*) – täiendavalt paigaldatavad osad ja/või elemendid, mida kasutatakse päästevahendite kohandamiseks teatud eriülesannete täitmiseks, nt tõmbevahendid, jaoturid, sadulad, pikendustorud jne (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 7).

Päästepiirkond (*rescue region*) – Päästeameti päästekeskuse allstruktuuriüksus, mille põhiülesanneteks on päästetöö teenuste osutamine, päästetööalase väljaõppe läbiviimine ja õppuste korraldamine, valveteenistujate hindamise korraldamine, päästetööalastel õppustel osalemine, korrapidamisgrupi ja päästekomandode töö korraldamine, ööpäevaringse päästetööks valmisoleku tagamine ja päästetöö tegemine (I kuni II juhtimistasand), ööpäevaringse päästetöö juhtimiseks valmisoleku tagamine ja päästetöö juhtimine (I kuni II juhtimistasand), vabatahtlike päästekomandodega koostöö valmisoleku tõhustamine ja päästealase ennetustöö tegemine (Päästeamet, 2015a). Rahvusvaheliselt mõistetakse päästepiirkonna all otsingu- ja päästetöö piirkonda. Eesti päästepiirkond (*Estonian Search and Rescue Region (Estonian SRR)*) hõlmab Eesti mereala ning Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve Eesti jurisdiktsiooni alla kuuluvat ala (Otsingu- ja päästetöö, sealhulgas merereostuse avastamise ja likvideerimise kord Eesti merealal ning piiriveekogus, 2002).

Päästerõngas (*life buoy; life ring*) – korgist või muust materjalist rõngakujuline veepäästevahend, mida kasutatakse vette kukkunu abistamiseks (aitab hädasolijal pinnal püsida) ja tema asukohta määramiseks (eredavärviline, tavaliselt oranž).

Päästesündmus (*rescue event; accident*) – ootamatu olukord, mis ohustab vahetult füüsiliste või keemiliste protsesside kaudu inimese elu, tervist, vara või keskkonda tulekahju, loodusõnnetuse, plahvatuse, liiklusõnnetuse, keskkonnareostuse või muu sarnase olukorra korral (Päästeseadus, 2010). Päästesündmust iseloomustavad järgmised tegurid:

a) elu, tervise, vara või keskkonna vahetu ohustamine – vahetu all mõeldakse seda, et sündmuse korral on kas elu, tervis, vara või keskkond juba kahjustada saanud või on need otseselt ohustatud. Näiteks põleva maja korral on juba toimunud vara kahjustumine. Kui hoonest leitakse lõhkekeha, mis on seal olnud juba pikemat aega, siis isikud ega vara ei ole veel kahjustada saanud, kuid tulevalt lõhkekeha plahvatusohtlikkusest on hoone ja selles viibivad isikud otseselt ohustatud ning tegemist on päästesündmusega. Vara ja keskkonna ohustamise mõisted katavad ära ka loomad – juriidiliselt liigitatakse koduloomad varaks ning metsloomad keskkonna osaks;

b) ootamatus – sündmus peab olema ettenägematu, näiteks kui toimub plahvatus, maavärin vms, mis muudab hoone varisemis-ohtlikuks, siis on alust kutsuda päästeasutus hoonet toetama jm hädavajalikke töid tegema. Kui aga on tegemist aastaid tühjana seisva hoonega, mis on juba aastaid olnud varisemisohtlik, siis ei ole hoone omanikul alust kutsuda päästeasutust hoonet toetama;

c) keemiline või füüsikaline protsess – sündmus peab tulenema kas keemilistest (põlemine, plahvatamine, mürgistusohu jne) või füüsikalistest (varisemisoht, gaasi paisumine mahutis, mahuti lekimine jne) protsessidest. Kui sündmuse põhjustab üks isik teisele, näiteks üks isik ründab teist noaga, siis kuigi isiku elu on ohus, ei ole tegemist päästesündmusega.

Päästesündmuse definitsioon toob näidetena välja, et päästesündmuse all mõistetakse tulekahju, loodusõnnetust, plahvatust,

liiklusõnnetust ja keskkonna reostust. (Ojala ja Laaniste, 2010).
Vt õnnetus.

Päästesündmuse lahendamine (*resolving a rescue event*) – päästesündmuse toimumisel ohu tõrjumine ja kõrvaldamine ning päästesündmuse tagajärgede leevendamine koos käsitletuna (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Päästesündmuse planeering (*rescue event plan*) – päästesündmuse lahendamiseks ja töö korraldamiseks vajalike plaanide ja skeemide kogum, mis koosneb minimaalselt sündmuskoha planeeringust, juhtimisstruktuurist ja sideskeemist (Päästeamet, 2015i).

Päästesündmuse tagajärgede leevendamine (*alleviating the effects of a rescue event*) – päästesündmuse mõju ja tagajärgede ulatuse vähendamine. Sündmuse käigus tekkinud kahju ei ole võimalik kõrvaldada, kuid tagajärgede raskust saab vähendada. Näiteks reostustõrjetöödel piiratakse õlireostuse levikut ja kogutakse kokku nii palju reostust tekitavat ainet kui võimalik. Samas näiteks juba saastunud keskkonna seisundi taastamine ei ole päästeasutuse ülesanne, kuna tegemist ei ole vältimatu ja edasilükkamatu tegevusega. Keskkonnaseisundi taastamine toimub Keskkonna-inspektsiooni järelevalvel ja korraldusel (Ojala ja Laaniste, 2010).

Päästeteenistuja (*rescue servant*) – päästeteenistuja on isik, kes on võetud tööle päästeasutusse päästeseaduses sätestatud ülesannete juhtimiseks, korraldamiseks või tegemiseks. Päästeteenistuja on ka Päästekolledži juht, juhi asetäitja ja õppejõud. Päästeteenistujad jagunevad päästeametnikeks (päästeseaduses sätestatud ülesannete juhtimiseks, korraldamiseks ja tegemiseks ettenähtud ametikohale nimetatud isikud) ja päästetöötajateks (päästeseaduses sätestatud ülesannete tegemiseks ettenähtud töökohale töölepingu alusel võetud töötajad) (Päästeteenistuse seadus, 2008).

Päästeteenistus (*rescue service*) – töötamine päästeteenistujana päästeasutuses ja teenistus päästeteenistuja ametikohal

sisekaitsealise rakenduskõrgkooli päästeeriala õppe struktuuriüksuses (edaspidi *Päästekolledž*). Päästeteenistus on avaliku teenistuse eriliik (Päästeteenistuse seadus, 2008).

Päästetöö (*rescue operations; rescue work*) – päästesündmuse toimumisel, ohu tõrjumisel ja kõrvaldamisel ning päästesündmuse tagajärgede leevendamisel viivitamata rakendatavad, vältimatud ja edasilükkamatud tegevused (Päästeseadus, 2010). Päästetöö on tegevus, mida iseloomustavad järgmised tunnused:

a) tegevus toimub päästesündmuse ajal, st oht inimese elule, tervisele, varale või keskkonnale on juba tekkinud. Kui tegeletakse ohu väljaselgitamisega, st ei ole teada, kas eksisteerib konkreetne oht, siis sellise töö näol ei ole tegemist päästetööga;

b) tegevus on vältimatu ja edasilükkamatu – sündmus eeldab päästeasutuse kiireloomulist sekkumist, ilma päästeasutuse sekkumiseta vahetu oht inimese elule, tervisele, varale või keskkonnale ära ei kao, vaid see võib ka suurened;

c) toimub ohu tõrjumine, kõrvaldamine või päästesündmuse tagajärgede leevendamine – päästesündmuse iseloomust tulenevalt tehakse erineva eesmärgiga tegevusi.

Ohu tõrjumine on ennetava iseloomuga tegevus, näiteks kui põleva maja lähedal paikneb teine maja, mis võib põlengu tõttu samuti süttida, siis kastetakse kõrval paiknevat maja veega. Samuti võetakse liiklusõnnetuse korral autoakult juhtmed maha, et võimaliku lühise tõttu ei toimuks lekkiva põlevvedeliku süttimist. Ohu kõrvaldamine tähendab ohustava teguri likvideerimist, selleks on näiteks tulekahju kustutamine, ohtliku aine lekkekoha sulgemine, suitsu täis hoone ventileerimine jne. Päästesündmuse tagajärgede leevendamine – sündmuse käigus tekkinud kahju ei ole võimalik kõrvaldada, kuid tagajärgede raskust saab vähendada. Näiteks reostustõrjetöödel piiratakse õlireostuse levikut ja kogutakse kokku nii palju reostust tekitavat ainet kui võimalik. Samas näiteks juba saastunud keskkonna seisundi taastamine

ei ole päästeasutuse ülesanne, kuna tegemist ei ole vältimatu ja edasilükkamatu tegevusega. Keskkonnaseisundi taastamine toimub Keskkonnainspeksiooni järelevalvel ja korraldusel (Ojala ja Laaniste, 2010).

Päästetöö I juhtimistasand (*bronze level of command; tactical level of command*) – päästetöö juhtimine ja korraldamine päästemeeskonna tasandil. I juhtimistasandil juhitakse päästetööd, kuhu on kaasatud kuni 3 päästemeeskonda; juhtimisel toimub tööde jaotamine läbi töökohtade ning erandkorras läbi tööloikude. Juhtimistasandi põhiülesandeks on ohtude ja sündmuse jälgimine, analüüsimine, sündmuse lahendamise planeerimine ning vajalike ressursside kaasamine. (Päästeamet, 2014c; Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011)

Päästetöö II juhtimistasand (*bronze level of command, tactical level of command*) – päästetöö juhtimine ja korraldamine ning toimepidevuse tagamine piirkondlikul tasandil. II juhtimistasandil juhitakse päästetööd, kuhu on kaasatud 4 ja enam päästemeeskonda, juhtimisel toimub tööde jaotamine läbi tööloikude (sh tagala tegevus). Juhtimistasandi põhiülesandeks on ohtude ja sündmuste jälgimine, analüüsimine; sündmuste lahendamise planeerimine; vajalike ressursside kaasamine; evakuatsiooni korraldamine; tööjaotiste ja funktsionaalsete punktide määramine, sündmuse logistilise toe korraldamine; kõrgema juhtimistasandi otsuste elluviimine ning madalamale juhtimistasandile korralduste andmine ja toetamine sündmuse lahendamisel. (Päästeamet, 2014c; Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011)

Päästetöö III juhtimistasand (*silver level of command, operational level of command*) – päästetöö juhtimine ja korraldamine ning toimepidevuse tagamine regionaalsel tasandil. III juhtimistasandi vastutusel on üldreeglina sündmuste juhtimine sündmuskoha

staabi moodustamisel; juhtimisel toimub tööde jaotamine läbi tööloikude ja -sektorite või tegevusvaldkondade. Juhtimistasandi põhiülesandeks on ressursside jaotus päästesündmuste vahel, kaasatud asutuste ja isikute ülesannete jälgimine ja tagamine ning madalamale juhtimistasandile korralduste andmine ja toetamine sündmuse lahendamisel. (Päästeamet, 2014c; Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011)

Päästetöö IV juhtimistasand (*gold level of command, strategical level of command*) – päästetöö toimimise ja toimepidevuse tagamine Päästeameti tegevuspiirkonnas (riiklikul tasandil). Juhtimistasandi põhiülesandeks on üleriigiliste ja vajadusel rahvusvaheliste ressursside kaasamine ning kaasatud asutuste ülesannete täitmise jälgimine ja tagamine üleriigiliselt. (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011)

Päästetöö juht (*incident commander*) – päästeametnik, kes juhib päästetööd. Päästetöö juht määrab olenevalt vajadusest ja sündmuse sisust päästesündmuse lahendamiseks sündmuskohale isikud erinevatest ametkondadest. Päästetöö juhile alluvad kõik päästesündmusel osalevad riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused ning eraõiguslikud juriidilised isikud. Päästetöö juhil on õigus anda päästetööl või demineerimistööl korraldusi teistele riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele ning eraõiguslikele juriidilistele isikutele, arvestades nende asutuste ja isikute pädevust ning volitusi. (Päästeseadus, 2010)

Päästetöö juhtimine (*rescue work co-ordination*) – päästesündmuse lahendamiseks, ohu tõrjumiseks ja kõrvaldamiseks ning tagajärgede leevendamiseks vastavat pädevust omava päästeametniku õiguspärane tegevus päästeressursi haldamisel, tegevuste koordineerimisel ja koostöö korraldamisel teiste ametkondadega (Päästeamet, 2014c).

Päästetööde paat (*rescue boat*) – veekogul otsingu- ja päästetöödeks kohandatud veesõiduk (Meresõiduohutuse seadus, 2001).

Päästetöötaja (*rescue worker*) – päästeasutuse või Päästekolledži koosseisus päästeseaduses sätestatud ülesannete tegemiseks ette nähtud töökohale töölepingu alusel võetud töötaja. Päästetöötaja ametinimetus on päästja. Päästetöötajana võib teenistusse võtta keskharidusega vähemalt 18-aastase isiku, kes vastab päästeteenistujate kutsesobivuse nõuetele (Päästeteenistuse seadus, 2008).

Päästevahend (*fire fighting and rescue equipment*) – päästetöödeks kasutatav iseliikuv, teisaldatav või paikne seade, mehhanism või vahend (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 13).

Päästevest (*lifejacket*) – vette kukkunud inimese päästmiseks ja ohutuse tagamiseks mõeldud vest. Päästevest keerab vette kukkunud inimese sh teadvuseta isiku iseeneslikult õigesse asendisse. Päästevest on valmistatud ujuvast materjalist või on automaatselt gaasiga täidetav. Vastavalt rahvusvahelisele konventsioonile inimelude ohutusest merel (SOLAS) on päästevest kollast, oranži või punast värvi, mis võimaldab vette kukkunut efektiivsemalt leida. Päästevesti kohustuslikud osad on helkurribad ja vile ning avamerel kasutatavatel päästevestidel autonoomne tuli. (International Maritime Organization, 2011; Nõuded väikelaeva varustusele ning väikelaeva kategooriad vastavalt väikelaeva konstruktsioonile, samuti sellise väikelaeva ohutusnõuded, millega korraldatakse tasu eest vabaajareise, 2011)

Päästja kaitseriietus (*fire fighting gear; firefighters protective clothing*) – spetsiaalne rõivas, mis kaitseb päästja keha, kaela, käsivarsi ja jalgu, jättes välja pea, käe- ja jalalabad (Eesti Standardikeskus, 2006, lk 8). Riietus tagab organismi talitluse tervist ohustavas keskkonnas (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016).

Päästjate kummikud (*rescuer rubber boots*) – üleni kummist või polümeerist toodetud jalanõud, mida kasutatakse kõrge temperatuuriga

keskkonnas (Eesti Standardikeskus, 2012e, lk 7). Kummiku nina- ja tallaosa on tugevdatud terasplaadiga, kannaosaga on põrutuskindel. Tald on deformeerumiskindel ka kõrge temperatuuriga keskkonnas ja libisemist vähendava mustriaga. Kummikud on tule- ja soojuskiirguse-, mineraal- ja taimeõli- ning elektrilöögikindlad. (Päästeamet, 2015c)

Päästjate saapad (*rescue leather boots*) – tulekindlaks töödeldud nahast ja muudest materjalidest (v.a kummist ja polümeerist) toodetud jalats (Eesti Standardikeskus, 2012e, lk 7). Saabaste talla- ja ninaosa on terasplaadiga tugevdatud, kannaosaga on põrutuskindel. Tald on deformeerumiskindel ka kõrge temperatuuriga keskkonnas, torkekindel ja libisemist takistava mustriaga. Saapad on tule- ja soojuskiirguse-, mineraal- ja taimeõli- ning elektrilöögikindlad. (Päästeamet, 2015c)

Pürolüüs (*pyrolysis*) – kõrgel temperatuuril ilma õhu juurdepääsuta toimuv aine keemiline lagunemine (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 6). Nafta pürolüüsil saadakse küllastumata ja aroomatseid süsivesinikke, mis on näiteks plastide lähteaineteks. Peale lagunemise on pürolüüsi puhul võimalikud ka polümerisatsioon (aine molekulide ühinemine üksteise järel) ja isomerisatsioon (aine ehituse muundumine). Pürolüüs on tähtsaim naftakeemilise sünteesi tooraine saamise viis. (Kaevats, 1992, lk 632)

R

Raadioterminal (*radio station*) – sidepidamise vahend, mis jaguneb käsi- ja autoterminaliks (Päästeamet, 2016a).

Rahvusvaheline päästetöö (*international rescue work*) – väljaspool Eesti Vabariigi territooriumit tehtav päästetöö, mis toimub rahvusvahelise päästekokkuleppe alusel esitatud või Euroopa Liidu liikmesriigi esitatud abipalve alusel või rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse alusel (Päästeseadus, 2010).

Rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse alusel osaleb Päästeamet rahvusvahelisel päästetööl kiireloomulistel humanitaarabimissioonidel, mis ei toimu rahvusvahelise päästekokkuleppe alusel esitatud või Euroopa Liidu liikmesriigi esitatud abipalve alusel.

Raudteeavarii (*railway accident*) – päästesündmus raudteeveeremi osalusel. Raudteeseaduse järgi eristatakse raudteeliiklusõnnetusi (*railway collision*), raudteeavariisid (*railway accident*), raudtee intsidente (*railway incident*) ja raudteeveeremi otsasõite raudteel viibinud inimesele, kes otsasõidu tagajärjel saab kehavigastusi või hukkub (Raudteeseadus, 2003).

Ravipunkt (*treatment point*) – koht, kus teostatakse kannatanute esmast ravi sündmuskohal ja korraldatakse kannatanute transport haiglasse (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011; Päästeamet, 2015i).

Redelauto (*eelistatud*), **autoredel** (*ladder unit; ladder truck; tower ladder; aerial ladder*) – redelikujuline pikendatav struktuur, mis pöörleb oma alusel ja võib olla päästekorviga või ilma (Eesti Standardikeskus, 2011b, lk 6). Redelauto on kõrgustes päästetöö tegemise auto, mille abil saab kõrgustest päästa inimesi, teha teisi päästetöid ja suunata kustutusainet põlemiskoldesse.

Reduktor (*regulator*) – seade (tõstepatjades, hingamisaparaadis jne) õhurõhu alandamiseks ja püsivana hoidmiseks (Eesti Standardikeskus, 2007, lk 8).

Repiiter režiim (*repeater mode*) – raadioside otseühendusrežiimi sidekvaliteedi parandamiseks tehtav võimendus (Päästeamet, 2016a).

Reservpäästerühm (RPR) (*Volunteer Reserve Rescue Team*) – avalikes huvides tegutsev mittetulunduslik organisatsioon, mille eesmärk on turvalise elukeskkonna kujundamine. Reservpäästerühm loodi alguses, et abistada kutselisi päästjaid suurõnnetustel (metsapõleng, õlireostus, loodusõnnetused) ja toetada politseid kadunud

inimeste otsingutel maastikul või varemetes. Aja jooksul on rühm hakanud tegelema ka ohutusosalase ennetustööga. Eestis on peamiste tegevuspiirkondade (Põhja-, Lääne-, Lõuna- ja Ida-Eesti) järgi moodustatud neli reservpäästerühma.

Risk (*risk*) – võimaliku ohu esinemise tõenäosus ja selle kahju suuruse ulatus (Heath & O’Hair, 2009, lk 10) ehk määratu toime eesmärkidele (Eesti Standardikeskus, 2010). Risk on ohuteguri mõjulepääsemise tõenäosuse ja võimaliku tagajärje vaheline seos. Hädaolukorra seaduse alusel koostatavad hädaolukorra riskianalüüsid koosnevad hädaolukorra toimumise tõenäosuse analüüsist ja sellele antavast hinnangust ning hädaolukorra tagajärgede analüüsist ja sellele antavast hinnangust (Hädaolukorra riskianalüüsi koostamise juhend, 2010).

Riskikeskkond (suitsusukeldumisel) (*smoke diving risk environment*) – ohufaktoritele tuginev ja päästetöö juhi määratud suitsusukeldumise ülesannet täitvate isikute töökeskkond (Päästeamet, 2016b).

Rõhuvahete tekimine (*inducing pressure difference*) – positiivse või negatiivse õhurõhuvahete tekimine hoone piirdega eraldatud ruumide vahel trepikoja, vestibüüli, evakuaatsiooniteede või muude ruumide kaitsmiseks suitsu sissetungimise eest (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 13).

S

Sideskeem (*radiocommunication scheme*) – päästesündmusel määratud raadioside kõnegruppide, kanalite ja režiimide koostöö korraldus (Päästeamet, 2015i). Päästetööjuhi või tema määratud isiku sündmuskoha raadioside ülesehitus, kus on määratud töötavate päästemeeskonna liikmete, häirekeskuse, kaasatavate koostööpartnerite infovahetuse raadioside kanalid ning on määratud tööloikudesse ja/või kõnegruppidesse.

Sisepõlemismootoriga töövahend (*equipment with internal combustion engine*) – seade, mille mootoris kütuse põlemisel ja keemilise energia muundumisel saavutatav mehaaniline energia kasutatakse erinevates tööprotsessides (nt lõikamine, tõstmine jms) (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016). Päästeteenistuses enim levinud töövahendid on mootorsaag, ketaslõikur ja ülerõhuventilaator.

Sisetulekahju (*indoor fire*) – tulekahju piiratud/suletud ruumis, millel on üldjuhul neli iseloomulikku arengufaasi: süttimisfaas, hingamis- ehk puhkefaas, täispõlengufaas, jahtumisfaas (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 15).

Soe aluspesu (päästja) (*warm underwear*) – pikkade varrukatega alussärgist ja pikkadest aluspükstest koosnev pesu (Päästeamet, 2015c). Soe pesu on tumedat värvi, valmistatud niiskust kehast eemale juhtivast materjalist.

Soojuse eraldumine ehk **soojaeraldumine** (*heat release*) – soojuse vabanemine põlevast materjalist (Erelt *et al.*, 2001, lk 4).

Soojuse eraldumiskiirus ehk **sooja eraldumiskiirus** (*rate of heat release*) – kindlaks määratud katsetingimustes materjalist põlemisel ajaühikus vabanev soojushulk (Erelt *et al.*, 2001, lk 4).

Soojuskiirguse varje (*thermal radiation screen*) – eraldiseisev sein või ekraan, vähendamaks või ära hoidmaks soojuskiirguse toimet ehitisest, aparatuurist, sisseseadest ja seadmeosadest või nendele (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14).

Soojusvoo pindtihedus vt **erisoojusvoog**

Standardtulekahju (*standard model fire*) – tulekahju, mille temperatuur muutub ajas standardse temperatuuri-ajakõvera kohaselt (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14). Temperatuuri-ajakõverad on graafikud, mis esitavad gaasi temperatuuri konstruktsiooniele-mendi pinna läheduses aja funktsioonina. Need võivad olla nominaalsed või parameetrilised. Nominaalsed on kokkuleppelised graafikud, mida kasutatakse tulepüsivuse klassifitseerimisel või arvutamisel. Neid on kolm: standardne temperatuuri-ajagraafik,

välitulekahju graafik ja süsivesiniktulekahju graafik. Parameetrised graafikud sõltuvad tulekahjumudelist ja tuletõkkesektsiooni tingimusi määravatest spetsiifilistest füüsikalistest parameetritest. (Eesti Standardikeskus, 1991, lk 17)

Standardtulepüsivus (*standard fire resistance*) – tarindi ehk konstruktsiooni või selle osa (tavaliselt ainult elemendi) võime täita talle esitatud nõudeid (kandevõime ja/või eraldavuse mõttes) standardtulekahjus etteantud aja vältel (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14).

Statsionaarne ehk muutumatu vool(amine) (*steady flow, stationary flow*) – liikuva vedeliku mistahes punktis kiirus ja rõhk ei sõltu ajast, voolu mõjutab vaid raskuskiirendus (vee liikumine torustikes, kanalites, jõgedes) (Maastik *et al.*, 1995, lk 48). Tuletõrje veevarustuse arvutustes käsitletakse voolamist voolikliinides statsionaarsena.

Suits (*smoke*) – tahkete ja/või vedelate osakeste nähtav suspensioon (heljum) põlemise või pürolüüsi tagajärjel moodustunud gaasis (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14). Suits on aerosool, mis koosneb gaasilisest keskkonnast ja selles heljuvatest peentest tahketest osakestest (0,1–10 µm) (Aro, 1981, lk 477).

Suitsu eemaldamine (*smoke extraction*) – tulekahju ajal ruumis tekkinud või kõrvalt sinna imbunud suitsu ja kuuma põlemisgaasi väljajuhtimine kas hoone tarindites olevate avade, mehaaniliste seadmete või päästemeeskonna poolt kasutatavate seadmete ja vahendite abil (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14).

Suitsu eraldumine ehk suitsu teke (*generation (genesis) of smoke*) – suitsu ja/või gaasi tekkimine tule ja/või süttimisallika toimel kuumenenud materjalist (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14).

Suitsu ja soojuste eemaldamise süsteem (*smoke and heat venting or extraction system*) – hoonesse rajatud süsteem, mille ülesanne on parandada tulekahjus tekkinud põlemisgaasi ja soojuste väljatõmmet. Suitsu ja soojuste eemaldamise süsteem võib

põhineda sundventilatsioonil või loomulikul tõmbel (Erelt *et al.*, 2001, lk 4).

Suitsu kihistumine (*smoke layering*) – turbulentsuse puudumisel soojusmõjutustest põhjustatud suitsu kihtidena paiknemine ruumis (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 4).

Suitsu ohjamine (*smoke control*) – abinõud suitsu ja põlemisgaasi levimise või liikumise suunamiseks hoones tulekahju ajal (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 4).

Suitsu teke vt suitsu eraldumine

Suitsupump (*smoke ejector; smoke exhaust fan*) – tulekahju ajal suitsu ja kuumade gaaside eemaldamiseks kasutatav ventilaator. See võib olla teisaldatav (tavaliselt päästemeeskonna toodud) või paiknev (ehitises asuv) (Eesti Standardikeskus, 2013b, lk 17).

Suitsu väljatõmme (*extraction of smoke, smoke extraction, smoke venting*) – suitsu ja kuumade gaaside hoonest eemaldamine (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 3).

Suitsueemaldusava (*smoke vent*) – hoone välisseinas või katuses paiknev ava suitsu ja kuumade gaaside eemaldamiseks tulekahju ajal. Tavaliselt suletud luugiga. (Eesti Standardikeskus, 2005a, lk 48; Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 7)

Suitsuekraan ehk **suitsukardin** ehk **suitsutõke** (*smoke curtain, smoke screen*) – vertikaalne konstruktsioon või kardin, mis ulatub ruumi laest allapoole ja mille ülesanne on piirata suitsu või kuumade gaaside levimist lae all horisontaalsuunas (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14).

Suitsukardin vt suitsuekraan

Suitsusukeldumine (*breathing apparatus operations in smoke filled environment, smoke diving*) – päästetööl hingamisaparaadis sisene mine suitsu ja põlemisgaasidega täidetud keskkonda eesmärgiga päästa inimesi ja vara ning teha teisi vajalikke tegevusi (Päästamet, 2016b).

Suitsusukeldusõigus (*smoke diving permit*) – Päästeameti peadirektor määrab käskkirjaga nõuded (kutsesobivusele, haridusele, füüsilisele ettevalmistusele, tervisele, koolitusele), millele isik peab vastama, ning tingimused, mis peavad olema täidetud, et oleks õigus teostada suitsusukeldumist. Nõuetele mitte vastav isik ei tohi suitsusukeldumist teostada. (Päästeamet, 2016b)

Suitsutrakt (*smoke duct (flue, shaft), smoke shaft*) – kanal, mis on ette nähtud suitsu eemaldamiseks tulekahju ajal (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 4).

Suitsutsoon (*smoke zone*) – suitsutõketega (suitsuekraanidega) piiratud ruumiosa (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 14).

Suitsutuulutus (*smoke and heat venting*) – kustutus- ja päästetööde osa, milles eemaldatakse põlevast ruumist suits, soojus ja põlemisgaasid ning tagatakse välisõhu juurdepääs. Selleks tekitatakse põlevasse ruumi kas üle- või alarõhk. Rõhkude erinevuse põleva ruumi ja väliskeskkonna vahel põhjustab temperatuuri tõusust tingitud gaaside tiheduste ja eriraskuste vähenemine, aga ka tuule toime ja mehaaniline tuulutus ventilaatori või joatoruga. (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 51)

Loomulik suitsutuulutus – toimub temperatuuride erinevuse ja tuule toimel (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 51).

Mehaaniline suitsutuulutus – toimub mehaaniliste töövahendite (ventilaatorite, joatorude) abil (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 60).

Alarõhuline suitsutuulutus ehk **alarõhutuulutus** (*eelistatud*) (*ventilation by low pressure*) – alarõhk suitsuses ruumis tekitatakse ventilaatoriga või joatoruga, misjärel tungib ruumi värske välisõhk (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 76).

Ülerõhuline suitsutuulutus ehk **ülerõhutuulutus** (*eelistatud*) (*ventilation by high pressure, blowing ventilation*) – ülerõhk suitsuses ruumis tekitatakse ventilaatoriga värske välisõhu sissepuhumi-sega (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 61).

Vasturõhuline suitsutuulutus ehk **vasturõhutuulutus** (*eelistatud*) – suitsuse ruumi tuulutamine toimub ühe ava kaudu, mille ülaosast väljub suits ja alumisest osast puhutakse sisse värske välisõhk (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 70).

Suundrõhuline suitsutuulutus ehk **suundrõhutuulutus** (*eelistatud*) – suits ja põlemisgaasid eemaldatakse kustutustööde ajal põlevast ruumist läbi väljalaskeavade ülerõhuventilaatoritega. Kasutatakse nn ründava kustutustaktika osana (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 63).

Suitsutõke vt **suitsuekraan**

Suitsutõrje (*smoke control*) – abinõude kogum tulekahjul tekkinud suitsu ja kuuma põlemisgaasi vaba leviku tõkestamiseks või nende väljajuhtimiseks (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 15).

Sukelpump (*submersible pump; immersion pump*) – pump, mille sisse-lase ja tiivik on vee all ning mis töötab ka üleni vee all olles (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 8).

Sulguriga kombineritud joatoru; kombineeritud joatoru (*adjustable nozzle; all-purpose nozzle; combination nozzle*) – vooliku otsas olev seadeldis, mida kasutatakse veejoa suunamiseks ja pihustamise reguleerimiseks (Eesti Standardikeskus, 2012c, lk 6). Kombineeritud joatoru on enim kasutatav joatoru, mille kasutusala on väga mitmekülgne.

Sulgurliitmik (*blind coupling*) – surve- ja imiväljundite sulgemiseks võõrkehade pumpa sattumise eest (Suurkivi ja Marvet, 2000, lk 44).

Suruõhuhingamisaparaat (*breathing apparatus*) – hingamiselundite kaitseks kasutatav täismaskiga hingamisaparaat, millel on maski hermeetilisuse kaotusele reageeriv automaatne väljastatava õhuhulga regulaator ja õhutagavara lõppema hakkamisest eelsignaali andev hoiatusseade (Päästeamet, 2016b).

Survetõstepump (*boosted pump*) – pump, millesse vesi suunatakse surve all, nt teisest pumbast või mahutist (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 8).

Suundrõhuline suitsutuulutus ehk **suundrõhutuulutus** vt **suitsutuulutus**

Söestumispiir (*char-line; order of charring*) – piirjoon söestunud kihi ja järelejäänud ristlõike vahel (Erelt *et al.*, 2001, lk 4).

Sündmuskohale jõudmise aeg (*response time*) – aeg Häirekeskuse poolt päästemeeskonnale väljasõidukorralduse andmisest sündmuskohale jõudmiseni.

Sündmuskoha planeering (*incident area planning*) – päästesündmuse visualiseeritud joonis(ed), mis võib koosneda erinevatest eri detailsusastmega skeemidest ja objekti vaadetest (nt üldskeem, sündmuskoha skeem, veevarustuse skeem, hoone külgvaade, koruse plaan jne), ja mille eesmärk anda ülevaade situatsioonist. Sündmuskoha planeeringus kasutatakse kokkulepitud tingmärke. (Päästeamet, 2015i)

Sündmuskoha skeem (*incident area scheme*) – kõrgema detailsusastmega päästetöö objekti või sündmuskoha visualiseering fookusega objektile või sündmuskohale ja selle lähiümbrusele. Sündmuskoha skeemil peaks olema võimalik kujutada taktikalisi ja/või tehnilisi tegevusi, töökorralduslikke jaotisi, vastavaid punkte ja alasid, muud vajalikku (alarmsõidukeid, teenistujaid sündmusele kaasatud tehnikat jne). Sündmuskoha skeem kujutatakse pealtvaatena. (Päästeamet, 2015i)

Sündmuskoha staap (*incident operation coordination centre*) – päästesündmuse lahendamise juhtimiseks ning asutuste ja isikute koostöö paremaks tagamiseks sündmuskohal moodustatud juhtimisorgan. (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011)

Sündmuskoha üldskeem (*general scheme of incident*) – madalama detailsusastmega sündmuskoha ja selle ümbruse visualiseering. Hõlmab endas üldiselt päästetöö objekti või sündmuskoha asendiplaani, operatiivteenistuste juurdesõidu ja ärasõidu võimalusi, vajaduspõhiselt määratud alasid (keeluala, ohuala, turvaala jne),

lisaks muud vajalikku infot (tehnika kogunemiskohta, juhtimis- punkti asukohta jne). Üldskeemi detailsusaste sõltub sündmuse suuruselt ja skeem on kujutatud pealtvaates. (Päästeamet, 2015i)

Sündmuskoht (*incident area*) – keelu-, ohu- ja turvaalast koosnev päästetöö juhi määratud ala, kus võivad viibida vaid päästetööga otseselt seotud inimesed ja päästetöö juhi lubatud inimesed ja tehnika, kus paiknevad kannatanud ja asitõendid ning esinevad sündmusest põhjustatud kahjustused (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Süntheetiline vahuaine (*synthetic foam concentrate*) – vahuaine, mis on valmistatud pindaktiivsete süsivesinike baasil koos täiendavate stabilisaatoritega (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 6).

Süsihappegaas ehk **süsinikdioksiid** (*carbon dioxide*) – tulekustutus- aineena kasutatav keemiline ühend CO_2 ; hapuka maitse ja lõhnaga värvuseta gaas, õhust 1,5 korda tihedam. Atmosfäärirõhul muutub temperatuuril $-78,5\text{ }^\circ\text{C}$ lumetaoliseks massiks (kuivaks jääks). (Aro, 1981, lk 486)

Süsihappegaasiga (CO_2) **tulekustutussüsteem** (*carbon dioxide (CO_2) extinguishing system*) – paikne tulekustutussüsteem, milles tulekustutusaineks on CO_2 (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 13).

Süsihappegaaskustuti (CO_2 **kustuti**) (*carbon dioxide (CO_2) fire extinguisher*) – tulekustuti, milles tulekustutusaineks on rõhu all süsihappegaas (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 6).

Süsinikdioksiid (CO_2) vt **süsihappegaas**

Süsinikoksiid (CO) vt **vingugaas**

Süsivesiniktulekahju kõver (*hydrocarbon fire curve, curve of hydrocarbon fire*) – nominaalne temperatuuri-ajakõver, mis esitab süsivesinikutüüpi tulekahju koormusi (Erelt et al., 2001, lk 5). Üks kokkuleppelistest temperatuuri-ajagraafikutest, mis on iseloomulik naftasaaduste tulekahjule. Ülejäänud on standardne temperatuuri-ajagraafik ja välistulekahju graafik.

Süttimine (*ignition*) – põlemisprotsessi algus (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 16).

Süttimisfaas (*ignition phase*) – põlemiseks vajalike komponentide (põlevmaterjal, õhuhapnik, süttimistemperatuur) olemasolul ja koosreageerimisel tekkiv keemiline protsess, mida iseloomustab temperatuuri tõus, valgus- ja soojuskiirguse ning põlemisaaduste eraldumine. Sisetulekahju puhul on tegu esimese arenemisastmega, mida iseloomustavad hapnikuvaegus ja madal temperatuur (alla 300 °C). Mittetäieliku põlemise tõttu tekib rohkest põlemiskõlbulikke gaase, sh vingugaasi. Süttimisfaas kestab olenevalt põlevmaterjalist ja hapniku kontsentratsioonist 1 kuni 4 minutit, mille vältel kujunevad ruumis välja kolm erineva rõhuga tsooni. Ülemine, kus põlemisgaaside rõhk on välisrõhust suurem; alumine, kus rõhk on välisrõhust väiksem, ja neutraalrõhutasand, kus siserõhk võrdub välisrõhuga. (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 15)

Süttimiskoht (*room of origin, location of primary ignition*) – koht, kust tulekahju algab (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 16).

Süttimisoht soojuskiirgusest (*exposure hazard*) – süttimine soojuskiirguse toimel (Eesti Standardikeskus, 1997, lk 3).

Süttimispiirid (*flammable (explosive) limits*) – õhus olev gaasi või auru kontsentratsioon, millest oleneb süüteallika leegi levimine (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 2). Vt **plahvatuspiirid**.

Süttimispunkt (*ignition point*) ehk **süttimistemperatuur** (*ignition temperature*) – aine madalaim temperatuur, mille puhul võib standardsetes katsetingimustes tekkida pidev põlemine (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 16).

Süttiv (*flammable*) – võimeline põlema leegiga (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 5).

Süütamine (*arson, firing, ignition*) – põlemise tekitamine (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 6). Tahtlik tegevus eesmärgiga tekitada teisele isikule kahju, kasutades selleks tuld (Sulbi, 2014).

Süüteallikas (*ignition source*) – soojusallikas, mida kasutatakse põleva aine või toote süütamiseks. Algsäde, leek või kuum ese, mis põhjustab süttimise (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 16).

T

Taassüttimise aeg (*burn back time*) – aeg, mille järel on võimalik vahuga kaetud vedeliku osaline või täielik taassüttimine (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3).

Tagala (*Eestis kasutatav termin*) – eesliinitegevuste järjepidevaks toimimiseks moodustatud funktsionaalne tööloik. Tagalat juhib tagalajuht, kes täidab PTJ püstitatud ülesandeid tagalategevuste korraldamisel talle allutatud ressursiga. (Päästeamet, 2014c)
Vt **eesliin**.

Tagasitõmme (*backdraft*) – põlemisgaaside plahvatus, millele eelneb õhu tagasi- ehk sissetõmme põlemiskoldesse või ruumi (rikkad põlemisgaasid segunevad õhuhapnikuga, moodustades plahvatusohtliku gaasiseose). Olukord tekib üldjuhul põleva ruumi/hoone ukse või akna avamisel. (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 22)

Tahm ehk **nõgi** (*soot*) – orgaanilise aine mittetäielikul põlemisel tekkinud ja sadestunud peeneteraline amorfne aine, põhiliselt süsinik (Erelt *et al.*, 2001, lk 5). Tööstuslikult toodetakse tahma naftast või maagaasist. Üle 90% toodetavast tahmast kasutatakse kummi, peamiselt autorehvide valmistamiseks ja plastide täiteaineks. Tahm annab kummile hea tõmbetugevuse. Peeneteralist tahma kasutatakse pigmendina trüki- ja muude värvide valmistamisel. (Kaevats, 1992, kd 9. lk 191)

Tavatulekahju (*natural fire, actual fire*) – tulekahju, mis ei vasta standardsele temperatuuri-ajakõverale (Erelt *et al.*, 2001, lk 5).

Tavatulekahju kõver (*curve of actual fire, natural fire curve*) – temperatuuri muutus ajas (kas katsetulekahjus ilma õhuvahetuse

reguleerimiseta või arvutusega prognoositav, võttes arvesse põlemiskoormust, õhuhahetust jne) (Erelt *et al.*, 2001, lk 5).

Tehnika kogunemispunkt (*machinery assembly point*) – koht juurdesõiduteel või sündmuskohta viival teel, kuhu esmalt kogunevad päästesündmuse lahendamisele kaasatud ressursid ja tehnika, et tagada nende koordineeritud ja optimaalne kasutamine päästesündmuse lahendamisel (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011; Päästeamet, 2015i).

Teisaldatav pump (*portable pump*) – pump, mis ei ole püsivalt kinnitatud päästetehnika külge (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 8).

Teleskoopäästeritv (*telescope rescue rod*) – pinnaltpääste päästevahend vees, mudas ja jäistes tingimustes kannatanu päästmiseks (Vainjärv, 2013, lk 39).

Temperatuuriarvutus ehk **termiline arvutus** (*calculation of temperature*) – temperatuuri muutuse määramine ehitise osades termilise koormuse (erisoojusvoo) alusel. Materjali ja kaitsekatete termiliste omaduste määramine (Erelt *et al.*, 2001, lk 5).

Termosokid (*thermo socks*) – soojendus- kui ka jahutusefekti omavad sokid. Termosokid on musta, tumesinist või tumehalli värvi, kombineeritud erinevatest kiududest. (Päästeamet, 2015g)

Tingmärk (*symbol*) – päästesündmuse planeeringu visualiseerimisel erinevate komponentide kokkuleppeline tähis. (Päästeamet, 2015i)

Transpordipunkt (*transportation point*) – koht, kus kannatanud registreeritakse ja korraldatakse nende transporti haiglasse (Päästeamet, 2015i).

Transpordivahetuspunkt (*transport exchange point*) – koht, kus vahetatakse kannatanu transpordiks kasutatavaid sõidukeid (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

- Triiaž** (*triage*) – patsientide esmane ülevaatamine ja ravi kiireloomulisuse alusel rühmadesse jagamine (Eesti Märksõnastik, 2016).
- Tsentrifugaalpump** (*fire-fighting centrifugal pump*) – mehaaniliselt või hüdrauliliselt töötav seadeldis, millega pumbatakse päästetöödel tulekustutuseks vedelikku (Eesti Standardikeskus, 2009b, lk 7).
- Tule levik** (*fire spread, spread of fire*) – tulekahju laienemine nii tekkeruumis kui ka ruumist ruumi või ehitiselt ehitisele (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 17).
- Tule toime** (*fire exposure, effect of fire*) – ehitustootele mõjuv tule termiline toime (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 17).
- Tulekahju** (*fire*) – väljaspool spetsiaalset kollet toimuv kontrollimatu põlemisprotsess, mida iseloomustab kuumuse ja suitsu eraldumine ning millega kaasneb varaline või muu kahju, samuti kahju inimese elule ja tervisele. Tulekahjuks ei loeta sündmust, kus on tegemist kontrollitud põlemisega (sh väljaspool spetsiaalset kollet) ning ei kaasne materiaalselt kahju või ohtu inimese elule ja tervisele. Samuti ei loeta tulekahjuks sisepõlemismootorites toimuvat kinnist põlemisprotsessi ja selle käigus eralduvatest gaasidest tekkinud kahju (Päästeamet, 2015e). See tähendab, et tulekahjuks ei loeta näiteks toidukõrbemist ja korstnapõlengut, millega ei kaasnenud varalist kahju ega kahju inimese elule ja tervisele. Sellised sündmused võetakse arvestusse tulekahju ohuna. Kui aga toidukõrbemise tagajärjel eraldunud põlemisgaasidest saab inimene tervisekahjustusi, loetakse selline sündmus tulekahjuks.
- Tulekahju ennetamine** (*eelistatud*), **tulekahju vältimine** (*fire prevention, avoiding a fire*) – meetmed tulekahju tekkimise vältimiseks ja/või selle toime piiramiseks (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 4; Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 17). Vt ka **ohu ennetamine, pääste ennetustöö**.
- Tulekahju risk** (*risk of fire*) – inimelu kaotust (või vigastusi) ja/või varale ohtu põhjustava tulekahju tõenäosus (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 16).

Tulekahjude klassifikatsioon (*classification of fires*) – tulekahjude

klassid sõltuvalt põlevainest:

klass A: tahkete, peamiselt orgaanilise päritoluga ainete tulekahjud, kus põlemisel tekivad tavaliselt tuhas hõõguvad söeosised;

klass B: põlevvedelike ja tahkete sulavate ainete tulekahjud;

klass C: gaaside tulekahjud;

klass D: metallide tulekahjud;

klass F: taimsete või loomsete toiduõlide ja -rasvade tulekahjud toiduvalmistamise seadmetes.

Standard ei määratle eraldi klassi elektrilisest riskist tekkinud tulekahjule (klass E). Selline klassifikatsioon on eriti sobiv kustutusvahendi valikul tulekahju kustutamisel. (Eesti Standardikeskus, 2004a, lk 3)

Tulekahjukoormus (*fire load, fire action*) – mõiste, mis haarab kõik tulekahjuolukorras toimivad mõjurid (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 16).

Tulekahjus hukkunu (*fire death, fire fatality, fatal fire casualty*) – inimene, kes suri tulekahju tõttu sündmuskohal või 30 päeva jooksul pärast tulekahjusündmust. Tulekahjus hukkunuks loetakse ka inimene, kelle surma on põhjustanud

a) mehhaanilised vigastused, mis on saadud sündmuskohal viibimise tõttu, näiteks kukkumine või hüppamine põlevast ehitisest või tulekahju tõttu varisenud konstruktsioonid, kukkumine treppidel, vigastused klaasikildudega, evakuatsiooni käigus teiste inimeste poolt sõtkumine, gaasiballooni plahvatus vms;

b) tulekahjus tulekahju tõttu tekkinud või vallandunud terviserike (insult, infarkt vms), kui kogutud andmete alusel on põhjust eeldada, et tulekahju sai alguse enne terviseriket;

c) vingumürgistus, sh tulekahju ohu ja kontrollitud põlemisprotsessi tagajärjel.

Tulekahjus hukkunuks ei loeta

- a) inimest, kes suri liiklusõnnetuse, lõhkematerjali plahvatuse, süütamise või suitsiidi tagajärjel tekkinud tulekahju või ootamatu terviserikke tõttu alguse saanud tulekahjus;
- b) töökohustusi täites päästetööl hukkunud päästeteenistujat ja päästetööle rakendatut (tööõnnetus).

Kui inimene suri tulekahjus saadud vigastustesse rohkem kui 30 päeva pärast tulekahju, loetakse ta vigastatuks. (Päästeamet, 2015e)

Tulekahjus vigastatu (*injured in a fire*) – inimene, kes sai tulekahju tagajärjel hoones või väljaspool hooneid vigastada ja on toimeetatud sündmuskohalt haiglasse või kellele on osutatud kohapeal esmaabi. Tulekahjus vigastatuks loetakse ka inimene, kelle vigastused on põhjustanud

- a) mehhaanilised vigastused, mis on saadud sündmuskohal viibimise tõttu, näiteks kukkumine või hüppamine põlevast ehitisest või tulekahju tõttu varisenud konstruktsioonid, kukkumine treppidel, vigastused klaasikildudega, evakuatsiooni käigus teiste inimeste poolt sõtkumine, gaasiballooni plahvatus vms;
- b) tulekahjus tulekahju tõttu tekkinud või vallandunud terviserike (insult, infarkt vms), kui kogutud andmete alusel on põhjust eeldada, et tulekahju sai alguse enne terviseriket ning tulekahjufakt on inimese terviserikke põhjuseks;
- c) vingumürgistus, sh tulekahju ohu ja kontrollitud põlemisprotsessi tagajärjel.

Tulekahjus vigastatuks ei loeta

- a) inimest, kes sai vigastada liiklusõnnetuse, lõhkematerjali plahvatuse, süütamise või suitsiidi tagajärjel tekkinud tulekahju või ootamatu terviserikke tõttu alguse saanud tulekahjus;
- b) töökohustusi täites päästetööl vigastada saanud päästeteenistujat ja päästetööle rakendatut.

Tulekahjus vigastatu võib olla samal ajal ka tulekahjust päästetu, evakueeritu või pääsenu. (Päästeamet, 2015e)

Tulekahjust evakueeritu (*evacuated from a fire*) – inimene, kes juhatatakse võimalikust ohustatud alast välja päästeteenistuja või päästetööle rakendatu korraldusel (ka siis kui päästja küll kasutab hingamiskaitsevahendeid ehk abivahendeid, kuid hoone on suitsuvaba). Tulekahjust evakueeritu ei saa samal ajal olla tulekahjust päästetu või pääsenu. (Päästeamet, 2015e)

Tulekahjust pääsenu (*self-rescued from a fire*) – iseseisvalt ohtlikust keskkonnast väljunud inimene. Tulekahjust pääsenu võib olla samal ajal ka tulekahjus vigastatu. (Päästeamet, 2015e)

Tulekahjust päästetu (*rescued from a fire*) – inimene, kes aidati ohtlikust keskkonnast välja teiste isikute poolt, sh päästeteenistuja või päästetööle rakendatu abiga, olenemata abivahendite kasutamisest/mittekasutamisest. Isik ei ole päästetu, kui on alust arvata, et ta oleks väljunud hoonest ka ilma abita. Tulekahjus päästetuks loetakse ka tulekahju ohu või kontrollitud põlemisprotsessi tagajärgedest päästetu. Tulekahjust päästetu võib olla samal ajal ka tulekahjus vigastatu. (Päästeamet, 2015e)

Tulekustutusjope (*firefighter's jacket*) – jope, mis kaitseb päästjat päästesündmuse ajal ümbritseva keskkonna mõjude eest. Jope on mitmekihiline, jopel on kapuuts või kapuutsi lisamise võimalus. Jope seljal on helenduvast kirjas trükitähtedega sõna PÄÄSTE, jope on varustatud helkurlintidega. (Päästeamet, 2015g)

Tulekustutusplaan (operatiivkaart) (*fire procedure plan*) – inimjõu ja materiaalsete vahendite planeerimine tulekahju kustutamiseks ehitises või kinnistul (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 12).

Tulekustutuspulber (*extinguishing powder*) – tahketest peenestatud keemilistest ainetest koosnev tulekustutusaine (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).

Tulekustutuspüksid (*firefighter's pants*) – püksid, mis kaitsevad päästjat päästesündmuse ajal ümbritseva keskkonna mõjude eest. Püksid on valmistatud tulekindlatest materjalidest. Püksid on avalõikelised, põlvetugevdustega, voodrile töödeldud pikendatud

pihaosaga ja panneldega reguleeritavate venivast materjalist laiate traksidega. Püksid on varustatud helkurlintidega. (Päästamet, 2015g)

Tulekustutusvaht (*extinguishing foam*) – vedelikust mehaaniliselt või keemiliselt tekitatud mullidest koosnev tulekustutusaine (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).

Tuleleviku piiraja (*fire stop, fire spreading barrier (restrictor)*) – tule leviku tõkestaja ehitisosade sees ja vahel (Erelt et al., 2001, lk 6).

Tuleoht ehk tulekahjuoht (*fire danger, fire hazard*) – olukord, kus on suur tõenäosus tulekahju tekkimiseks või põlemisprotsess toimub väljaspool spetsiaalset kollet (nt tahmapõlengud, toidukõrbemised jm), kuid sellega ei kaasne kahju. Sellise sündmuse edasise arengu korral (mitte kustumine või kustutamine) võib tekkida vara-line kahju või kahju inimese elule ja tervisele (Päästamet, 2015e). Mõiste, mis sisaldab nii tuleohtlikkust kui ka tulekahju riski ning mille kasutuselevõtt oli vajalik riskipõhise hindamismetoodika täiustamiseks.

Tuleohtlik ruum (*fire hazard room, room exposed to fire hazard*) – ruum, milles säilitatava materjali või toodete omaduste või seal toimuva tegevuse tõttu on tulekahju teke ja selle levik suurema tõenäosusega (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 18).

Tuleohtlikkus (*fire hazard*) – tulekahju tekkimist põhjustavad ohutegurid (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 3).

Tuleohuklass (*class of fire hazard*) – hoones (ruumis) paikneva tehnoloogilise protsessi iseärasuste, selles kasutatavate ainete või materjalide omadustel põhinev, tuleohtu liigitav näitaja (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 18).

Tuleohuklass 1 (*tuleohuta*) (*1st class of fire hazard*) – sellesse kuuluvad tootmine ja ladustamine kohas, kus tuleoht praktiliselt puudub või on vähese tõenäosusega (Eesti Standardikeskus, 2011a, lk 7).

Tuleohuklass 2 (*tuleohtlik*) (*2nd class of fire hazard*) – sellesse kuuluvad tootmine ja ladustamine kohas, kus tuleoht ja tule leviku võimalus on suure tõenäosusega (Eesti Standardikeskus, 2011a, lk 7).

Tuleohuklass 3 (*tule- ja plahvatusohtlik*) (*3rd class of fire hazard*) – sellesse kuuluvad tootmine ja ladustamine kohas, kus peale suure tuleohtu on veel plahvatusoht. Plahvatusoht võib esineda ka tulekahjufaasita (Eesti Standardikeskus, 2011a, lk 7).

Tuleohutusnõue (*fire safety requirement*) – tehniline norm või tegevuspiirang, mille eesmärk on tagada ehitise, seadme töö või isiku tegevuse tuleohutus ning tulekahju puhkemise korral evakuatsiooni ja päästetöö võimalikkus (Tuleohutuse seadus, 2010).

Tuleohutuspäigaldiste juhtimiskeskus (*control centre for fire fighting and rescue means*) – ruum, kuhu on koondatud hoone automaatsete tulekustutusvahendite ja muude tuleohutuse seisukohalt oluliste seadmete ning vahendite juhtimis- ja kontrolliseadmed (Eesti Standardikeskus, 2005a, lk 48; Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 29).

Tuletundlikkus (*reaction to fire*) – ehitise osa materjali omadus tulega kokku puutudes süttida, soojust eraldada, tuld levitada, suitsu eraldada ning mürgiseid gaase ja põlevaid (kuumi) tilku eraldada (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 19).

Tuletõke (*fire barrier*) – tuletõkkeseksiooni moodustav kandev või mittekandev konstruktsioon (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 19). Tuletõkete hulka kuuluvad tulemüür (kogu hoonet läbiv tulekindel sein), tulekindel vahelagi ja tulekindel kardin (Aro, 1981, lk 536).

Tuletõkesti (*fire damper*) – automaatjuhtimisel sulgur tule leviku tõkestamiseks torustikus standardsetes katsetingimustes (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 19).

Tuletõrjehüdrandi viit (*fire hydrant sign*) – viit, millega on tähistatud tuletõrjehüdrandi asukoht. Tuletõrjehüdrandi viit paigaldatakse hoone seinale, tarale või muule alusele tuletõrjehüdrandist maksimaalselt 20 m kaugusele ja 2,5 m kõrgusele maapinnast

ning nende puudumisel spetsiaalsele tulbale tuletõrjehüdrandist maksimaalselt 10 m kaugusele ja 1,5 m kõrgusele maapinnast. (Nõuded tuletõrjehüdrandi tüübi valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja korrashoiule, 2012)

Tuletõrjehüdrant (*fire hydrant*) – paikne seadis kustutusvee võtmiseks veevarustuse välisveevõrgust (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 29). Seade on nähtud ette vee saamiseks veevõrgust päästetöö tegemiseks või õppuse läbiviimiseks. Jagunevad maa-aluseks ja maapealseks (sambakujuliseks) tuletõrjehüdrandiks.

Tuletõrjekang (*firefighter crowbar*) – tugev metallvarb millegi üles- või lahtikangutamiseks, maa seest väljakaalumiseks, pinnase lah- tiraiumiseks vms töödeks (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016). Kasutatakse konstruktsioonide avamiseks, avade tegemiseks ja muudeks lööktoimega töödeks.

Tuletõrjekiiver (*fire helmet; helmet for firefighting in building and other structures*) – kiiver, mis kaitseb kuumuse, kukkuvate esemete, löökide, surve ja pritsmete eest (Eesti Standardikeskus, 2008, lk 7). Tuletõrjekiivri värv on vastavalt ametikohale või juhtimisfunktsioonile. Kiivril on reguleeritav kinnitussüsteem, vahetatav lõuarihm, kaelaturvis ja vahetatav integreeritud silmade ja/või näokaitse (visiir). (Päästeamet, 2015c)

Tuletõrjekindad (*firefighter`s gloves*) – kindad, mis kaitsevad käsi päästetöö tavaolukorras, mõningal juhul ka juhuslikul kokkupuutel kemikaalidega (Eesti Standardikeskus, 2003a, lk 4). Pika randmeosaga kindad, mis kaitsevad käsi mehaaniliste vigastuste eest, on valmistatud naturaalnahast ning töödeldud vettpidavast materjalist voodrile, varustatud õli- ja bakterivastase membraaniga. (Päästeamet, 2015c)

Tuletõrjekirves (*firefighter`s axe*) – varrega tööriist raiumiseks, tahu- miseks, lõhkumiseks vm töödeks (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016). Kasutatakse kergete konstruktsioonide (aknad, ukсед) ava- misel ja lammutamisel.

- Tuletõrjeliitmik; liitmik** (*coupling; fire coupling; coupling for firefighting*) – seade vooliku ühendamiseks kraani ja sulguriga joatoruga (Eesti Standardikeskus, 2012d, lk 5). Kasutatakse tuletõrjevoolikute omavaheliseks ja muu seadmestikuga kiireks ühendamiseks tööriistu kasutamata.
- Tuletõrjepump** (*fire-fighting pump*) – tulekahju kustutamiseks kasutatav pump. Pump on seade vee või muu vedeliku liikumapanemiseks (tõstmiseks madalamalt tasemelt kõrgemale, edasitoimetamiseks mööda torustikku). Liigatakse kasutusala, pumbatava vedeliku, energiaallika, ehituse ja tööpõhimõtte järgi. (Maastik *et al.*, 1995, lk 265)
- Tuli** (*fire*) – põlemisprotsess, mida iseloomustab soojuse eraldumine ning millega kaasnevad suits ja/või leegid (Erelt *et al.*, 2001, lk 7).
- Turbulentne voolamine** (*turbulent flow*) – vedeliku liikumist iseloomustab intensiivne kihtidevaheline segunemine peaaegu kogu ristlõike ulatuses, vool on täis keeriseid. Looduses ja tehnikas on enamasti tegemist turbulentse voolamisega (survetorustikes, tuletõrjevoolikutes, jõgedes) (Maastik *et al.*, 1995, lk 70).
- Turvaala** (*security area*) – ala, kus viibiv inimene evakueeritakse või antakse korraldus varjumiseks ning kuhu lubatakse ainult päästetööga otseselt seotud inimesed ja päästetöö juhi lubatud inimesed ja tehnika (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).
- Turvalisus** (*security*) – paljude kaasabil loodav ühiskonna seisund, milles inimene tunneb ennast kaitstult ja tagatud on tegelik ohutu elukeskkond, vähendades tõenäosust sattuda ohuolukorda, suurendades võimekust ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. (Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015, 2008)
- Tõmberedel** (*rope-operated extending ladder*) – redel, mille ülemist osa saab pikendada keti, rihma või trossiga (Eesti Standardikeskus, 2015a, lk 7).

Tõstepadi ehk **tõstekott** (*lifting bag*) – teisaldatav täispuhutav kott, mida kasutatakse raskete asjade ülestõstmiseks või liigutamiseks (Eesti Standardikeskus, 2007, lk 7).

Tõstepadja/-koti tõstejõud (*lifting capacity*) – maksimaalne raskus tonnides, mida tõstepadjaga/-kotiga on võimalik tõsta lubatud rõhu piirides (Eesti Standardikeskus, 2007, lk 7).

Tõstepatjade/-kottide süsteem (*lifting bag system*) – tõstepatjade/-kottide komplekt, mis võib koosneda järgnevatest osadest: liitmikega voolikud, juhtpult, regulaator, manomeeter, kaitseventiil, tõstepadjad/-kotid (Eesti Standardikeskus, 2007, lk 7).

Tõstukauto (*hydraulic platform truck*) – tõstetav platvorm, mis koosneb tööplatvormist ja hüdraulilisest pikendatavast struktuurist, mis on kinnitatud iseliikuvast alusvankrist alusele (Eesti Standardikeskus, 2011b, lk 6). Tõstukauto on kõrgustes päästetöö tegemise auto, mille abil saab kõrgustest päästa inimesi, teha teisi päästetöid ja suunata kustutusainet põlemiskoldesse.

Täispõlengufaas (*full-scale combustion phase*) – põlemisprotsessi täiusliku ja intensiivse kulgemise faas, kus põlemiseks vajalikke komponente on küllaldaselt ning keemiline reaktsioon on jõuline ja kiire. Sisetulekahju korral põlemise intensiivsus ja temperatuur tõusevad intensiivse gaasivahetuse tõttu. Hapnikurikas õhk liigub avauste madalamast osast põlemiskoldesse. Põlemisgaasid paiskuvad ülerõhu toimel välja avauste ülemistest osadest (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 19).

Tööõnnetus (*occupational accident*) – töötaja tervisekahjustus või surm, mis toimus tööandja antud tööülesannet täites või muul tema loal tehtaval tööl, töötaja hulka arvataval vaheajal või muul tööandja huvides tegutsemise ajal. Tööõnnetusena ei käsitata tervisekahjustust või surma, mis toimus loetletud juhtudel, kuid mis ei ole põhjuslikus seoses töötaja töö või töökeskkonnaga. Tööõnnetused liigitatakse raskusastme järgi kergeteks, rasketeks ja surmaga lõppenud tööõnnetusteks. Raskeks loetakse tööõnnetust,

mis põhjustas töötajale raske kehavigastuse või eluohtliku seisundi (Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, 1999).

U

Ujuvpump (*floating pump*) – veepinnal hõljuv pump (päästesüsteemis kasutusel üldjuhul sisepõlemismootoriga), mille imiava on pumba allosas veepinna all (tiivik asub vee all) ja surveväljundid pumba külgedel (Eesti Standardikeskus, 2009b).

Ulatuslik ja pikaajaline päästetöö (*extensive and prolonged rescue work*) – ulatuslik päästetöö on sellise päästesündmuse lahendamine, milles Päästeametil on vaja rakendada päästetööle täiendavalt enam kui 20 vabatahtlikku päästjat või füüsilist isikut või kus päästesündmuse lahendamiseks on vaja kasutusele võtta tehnilisi vahendeid, mis ei kuulu Päästeametile. Pikaajaline päästetöö on üle 24 tunni kestev päästetöö. (Ulatusliku või pikaajalise päästetöö või demineerimistööga seotud kulude hüvitamise ja tasu maksimise ulatus ja kord, 2012). Nimetatud mõistete kasutamine on vajalik, et kindlustada ettenägematute kulude hüvitamine. Praktikas võib esineda päästesündmusi, mille tulemuslikuks lahendamiseks on vaja kaasata tavapärasest oluliselt enam isikuid või kaasata päästeasutusele mittekuuluvat tehnikat.

Universaalne vahuaine (*multi-purpose foam concentrate*) – vahuaine, mis on kasutatav nii polaarsete (veega segunevate) põlevvedelike kui ka mittepolaarsete põlevvedelike kustutamiseks.

V

Vabatahtlik päästja (*volunteer rescuer*) – isik, kes vabatahtlikult osaleb päästetööl või ennetustööl päästeseaduses sätestatud alustel ja korras. Osalemine päästetööl päästeseaduse tähenduses on vabatahtliku päästja poolt päästetöö tegemine koos päästeametnikuga

või päästeametniku korraldusel (Päästeseadus, 2010). Vabatahtlike päästjatena käsitletakse päästeseaduses isikuid, kes vastavad teatud nõuetele, kes on saanud väljaõppe ja kes on saanud ka päästeasutuse vastava tunnustuse – vabatahtliku tunnustuse.

Vaht (*foam*) – dispersne süsteem, mis koosneb vedelikust (või tahkest ainest) ja selles mullidena jaotunud gaasist. Püsiva vedela vahu saamiseks lisatakse vedelikule vahuaineid – pindaktiivseid aineid (nt seepi), mis moodustavad gaasimullide pinnal elastse kelme ja takistavad sellega nende liitumist. Vedela vahu tekitamisel põhinevad nt pesemine ja tulekustutite töö. (Kaevats, 1992, kd 10, lk 141)

Vahkustutustöö (*foam fire suppression*) – tulekahjude kustutamine või süttimisohu likvideerimine tulekustutusvahuga või määrgajat sisaldava veega.

Vahu kordsus (*expansion ratio of a foam*) – tekkinud vahu ja selleks kasutatud vahuainelahuse mahtude suhe (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).

Vahu lõhustumisaeg (*drainage time of foam*) – aeg, mis on vajalik, et vahust eralduks teatav (protsentuaalne) osa vedelikku (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).

Vahu sobivus (*foam compatibility*) – vahu võime säilitada tulde kustutavad omadused kasutatuna koos teiste tulekustutusainetega (näiteks tulekustutuspulber) (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).

Vahuaine (*foam concentrate*) – aine, mis veega sobivas vahekorras segatuna annab vahuainelahuse (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4). Tulekahjude kustutamiseks kasutatakse nii sünteetilisi kui ka loomse proteiini baasil vahuaineid.

Vahuaine hulk vahuainelahuses (*concentration ratio (of a foam solution)*) – vahuaine hulk töölahuses (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3).

- Vahuainelahus** (*foam solution*) – vahu tekitamiseks sobivas vahekorras kasutatav vee ja vahuaine homogeenne segu (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 4).
- Vahuainelahuse intensiivsus** (*rate of application of a foam solution*) – vahuainelahuse intensiivsus tulekahju pindalaühikule, tavaliselt väljendatud $l/m^2 \cdot min$ (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 5).
- Vahuainelahuse transiidiaeg** (*foam solution transit time*) – vahuainelahuse torustiku läbimise aeg punktist, kus vahuaine lisatakse veevoogu, punktini, kus vahu moodustamiseks lisatakse õhku (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 13).
- Vahuainesegisti** (*in line foam concentrate inducer*) – seade, mis on ette nähtud vahuaine lisamiseks veevoogu, tavaliselt asub pumba ja joatoru vahel (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 14). Segab vee ja vahuaine kindlaksmääratud kontsentratsiooni vahuainelahuseks, sõltumata pumbarõhust.
- Vahugeneraator** (*foam generator; high expansion foam generator*) – tulekahjude kustutamiseks kasutatava vahu tekitamise seade (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016). Kasutatakse põlevvedelikega seotud tulekahjude likvideerimisel, seadmega toodetakse keskkordset vahtu.
- Vahujoatoru** (*medium expansion foam tube*) – tulekahjude kustutamiseks kasutatava vahu tekitamise seade, mida kasutatakse üldjuhul põlevvedelikega seotud tulekahjude likvideerimisel ning millega toodetakse madalkordset vahtu (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016).
- Vahu püsivus** (*critical shear stress of a foam*) – üksikute vahumullide vahel olev minimaalne nihkepinge, millest oleneb vahu viskoossus, stabiilsus ja laialivalgumine (Eesti Standardikeskus, 2000c, lk 3).
- Valmisolek päästetööks** (*emergency preparedness*) – päästekomando valmisolek on komando valvekoosseisu suurus ja päästetehnika hulk, mis on vajalik kiireks ja tõhusaks päästetöö tegemiseks. Koduse valmisoleku all mõistetakse reageerimisvalmidust

väljaspool teenistuja tööaega, mis on tagatud päästekomandost eemal viibides erakorralise valveaja rakendamisega. (Päästeamet, 2014b)

Valvekoosseis (*shift personnel*) – komandos või koduses valves olevad teenistujad ja vabatahtlikud päästjad, kelle baasil komplekteeritakse päästemeeskond ning kellega tagatakse päästetöö valdkonna teenuste osutamine (Päästeamet, 2014a).

Varade kogumispunkt (*assets assembly point*) – koht, kuhu kogutakse sündmusega seotud ja järelevalvet vajavad esemed (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Varingupääste (*urban search and rescue (USAR), search and rescue in collapsed buildings*) – päästetöö varingutega toimunud päästesündmustel. Hõlmab inimeste ja loomade otsingut ja päästmist varingust, varisenud või varisemisohtlike konstruktsioonide avamist või toestamist, erinevate materjalide läbimist lõikamise või purustamise abil jms.

Vasturõhuline suitsutuulutus ehk **vasturõhutuulutus** vt **suitsutuulutus**

Veeauru kastepunkt (*dew point of water vapour, dew point of water*) – temperatuur, millel suitsus olev niiskus hakkab kondenseeruma ja tekib vesi (Masso, 2010, lk 143).

Veekardin joatoru (*water curtain; water screen*) – tulekahju leviku piiramiseks kasutatav seade, mis hajutatud veejuga tekitades neelab soojuskiirgust ja takistab selle levimist (Sanastokeskus TSK ry, 2006).

Veekeskonnast evakueeritu (*evacuated from water environment*) – inimene, kes juhatatakse võimalikust ohtlikust veekeskonnast või vees olevalt ujuvvahendilt välja/ära päästeteenistuja või päästetööle rakendatu korraldusel. Evakueeritud on ka jääle mineku keelu ajal veekogult päästja või päästetööle rakendatu poolt ära juhatatud

isikud. Veekeskonnast evakueeritu ei saa samal ajal olla veekeskonnast päästetu või pääsenu. (Päästeamet, 2015e).

Veekeskonnast pääsenu (*self-rescued from water environment*) – iseisvalt ohuolukorras veekeskonnast väljunud või ujuvvahendilt pääsenud inimene. Veekeskonnast pääsenu võib olla samal ajal ka veeõnnetuse tagajärjel vigastatu. (Päästeamet, 2015e)

Veekeskonnast päästetu (*rescued from water environment*) – inimene, kes päästeti teiste isikute poolt, sh päästeteenistuja või päästetööle rakendatu abiga, olenemata abivahendite kasutamisest/mittekasutamisest, kas: a) veest; b) jäält; c) uppumisohus olevalt ujuvvahendilt. Veekeskonnast päästetu võib olla samal ajal ka veeõnnetuse tagajärjel vigastatu. (Päästeamet, 2015e)

Veepääste (*water rescue*) – päästetöö veekeskonnas toimunud päästesündmusel. Hõlmab otsingu- ja päästetöid veepinnal, vahetult veepinna alt ja jäält, kasutades vajadusel pinnaltpääste ülikonda, päästelauda ja päästetöö paati.

Veeõnnetus (*water accident*) – veeõnnetus ehk õnnetus veekogul on sündmus, kus inimese ja/või ujuvvahendiga on juhtunud õnnetus siseveekogul, piiriveekogul, rannikumerel või mitterlooduslikus veekeskonnas (nt basseinis, vannis) ja mille tagajärjel on tekkinud kahju inimese elule, tervisele ja/või varale (Päästeamet, 2015e).

Veeõnnetuse tagajärjel uppunu (*drowned, drowning victim*) – inimene, kes õnnetuse tõttu veekeskonnas uppus, suri saadud kehavigastuse või tervisekahjustuse (sh alajahtumine) tõttu sündmuskohal või suri toimunud veeõnnetusega otseselt seotud kehavigastuse või tervisekahjustuse tõttu 30 päeva jooksul peale sündmust. Veeõnnetuse tagajärjel uppunuks loetakse ka inimene,
 a) kelle vette kukkumise või hüppamise järel saadud kehavigastusele või tervisekahjustusele järgnes surm;
 b) kes uppus sündmusel, mis leidis aset väljaspool looduslikke veekogusid, näiteks basseinides, vannides jm

c) kes uppus veeõnnetuses, mis oli teadlikult aset leidnud riskikäitumise tagajärg.

Veeõnnetuses uppunuks ei loeta

a) inimest, kes suri veekeskonnas terviserikke või suitsiidi tagajärjel;

b) inimest, kes uppus tahtlikult põhjustatud veeõnnetuses;

c) sõidukiõnnetuse korral uppunud ja vee alla vajunud inimest. Sõidukiõnnetuste alla kuuluvad nii maal kui õhus liiklevate sõidukitega juhtunud õnnetused, mille puhul võib eeldada, et inimese surma on põhjustanud sõidukiõnnetus;

d) veekeskonnas töökohustusi täites aset leidnud uppumisi, sh päästetööl uppunud päästeteenistujat ja päästetööle rakendatut (tööõnnetus).

Inimene, kes suri toimunud veeõnnetusega otseselt seotud kehavigastuse või tervisekahjustuse tõttu rohkem kui 30 päeva pärast sündmust, loetakse veeõnnetuse tagajärjel vigastatuks. Päästeinfosüsteemis peetakse eraldi arvestust siseveekogudel, piiriveekogudel ning rannikumerel toimunud veeõnnetustes uppunute üle. (Päästeamet, 2015e)

Veeõnnetuse tagajärjel vigastatu (*injured in a water accident*) – inimene, kes on toimetatud sündmuskohalt haiglasse või kellele on osutatud kohapeal esmaabi järgmistel juhtudel: a) vees või jääl vette vajumise tõttu; b) vette hüppamise tõttu; c) vees lämbumise tõttu; d) vees alajahtumise tõttu. Veeõnnetuse tagajärjel vigastatu võib olla samal ajal ka veekeskonnast päästetu, evakueeritu või pääsenu. (Päästeamet, 2015e)

Vingugaas ehk **süsinikoksiid** (*carbon oxide*) – värvusetu ja lõhnata, väga mürgine, vees vähelahustuv gaas (CO). Tekib kütuste mittetäielikul põlemisel. Sissehingamisel vähendab vere hapnikusidumisvõimet ja põhjustab kudede (eriti aju) hapnikuvaegust. Tekib äge, paljudel juhtudel surmav mürgistus. Esmaabiks tuleb kannatanu viia

värskesse õhku, teha kunstlikku hingamist ja manustada hapnikku. (Aro, 1981, lk 486)

Viskeliin ehk päästeliin (*lifeline*) – vahend vette sattunud teadvusel oleva inimese päästmiseks. Liini ühes otsas (viskajapoolses) on kokku jooksmatu silmus, teises otsas (abivajajapoolses) on silmuse ujuk, mille abivajaja paneb endale ümber randme või hoiab sealt lihtsalt kinni. (Vainjärv, 2013, lk 36)

Vool(amine) (*flow*) – liikuv vedelik, mida ümbritseb liikumatu tahke, vedel või gaasiline keskkond. Voolud jagunevad surveta ehk vabavooludeks, survevooludeks ja jugadeks. Vabavool liigub raskusjõu toimel ja seega vaid ülalt allapoole (vool drenoides, avasängides, kanalisatsioonis). Survevoolu paneb liikuma välisjõud (pump, kõrgemal paikneva vee surve) ja see võib liikuda mistahes suunas. Selline on vool survetorustikes (nt veevärgis, tuletõrjevoolikutes). Joad jagunevad vabajugadeks (vedelik gaasis) ja sukeljugadeks (vedelik vedelikus) ning nad liiguvad tekkekohas olnud energia arvel seni, kuni seda jätkub. (Maastik *et al.*, 1995, lk 51) Tuletõrje veevarustuses on tegemist survevooludega ja vabajugadega.

Voolikukorv (*hose support*) – vooliku hoidmiseks mõeldud seade, mis võib olla üks alljärgnevatest tüüpidest: pöörlev pool; voolikukorv kahekordselt keritud voolikuga; voolikukorv lapatud voolikuga (Eesti Standardikeskus, 2012d, lk 8).

Voolikupool (*hose reel*) – hüdraulilistele töövahenditele mõeldud pool, millele on keritud voolikukomplekt(id) (Eesti Standardikeskus, 2005b, lk 9).

Väljakutse (*(rescue) call*) – sündmus, mille lahendamiseks kutsutakse kohale päästemeeskond. Väljakutsete arvestuses on ka sündmused, millega ei kaasnenud ohtu elule, varale või keskkonnale, nt ametiabi osutamised, õppused, ohu kahtlused jms.

Väljasõidu aeg (*response readiness time*) – aeg Häirekeskuse antud väljasõidukorraldusest päästetehnika väljasõiduni komandohoonest

(päästeauto garaazist väljas). Eestis on päästemeeskonna väljasõidu standardajaks kehtestatud 1 minut.

Väljasõidukorraldus (*dispatch order, order to respond*) – häirekeskuse poolt valmisolekus olevale päästemeeskonnale antav selline korraldus päästetöö tegemiseks, mis sisaldab vähemalt sündmusele reageeriva päästeressursi nimetust, sündmuse oletatavat liiki, väljasõiduastet või prioriteeti ning asukohta (Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemiseks vajalikele vahenditele esitatavad nõuded, 2012).

Väljasõidutee (*dispatch road*) – tee sündmuskohalt välja päästesündmuse lahendamisele kaasatud ressursside koordineeritud ja ohutuks väljasõiduks (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Väljasõit (*dispatch*) – päästeauto väljasõit väljakutsele päästekomandost. Väljasõitude arvestus on päästetehnika üksuse põhine, st ühele väljakutsele võib üheaegselt teha mitu väljasõitu.

Väljumistee (*leaving route*) – liikumiskõlblik vaba läbikäik ruumi põranda mistahes punktist evakuatsioonipääsuni (evakuatsioonitrepikotta või välja) (Eesti Standardikeskus, 2000, lk 9). Päästemeeskonna kontekstis kasutatakse mõistet laiemalt, nt keemiasukeldumisel on ka päästjate ohukeskkonnast määratud väljumise tee.

Väljumistee pikkus (*length of leaving route*) – liikumiskõlbliku vaba läbikäigutee pikkus ruumi mis tahes punktist ohutu kohani (evakuatsioonipääsuni) või välja (Eesti Standardikeskus, 2005a, lk 48; Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 29).

Õ

Õhu sisselaskeava, õhuhaare (*air input, air inlet, air intake*) – ava, mille kaudu pääseb ruumi välisõhk (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 2).

Õhutõmme (*draught*) – tule suunas kiirenev põlemisõhu vool (Eesti Standardikeskus, 1998a, lk 2).

Õnnetus (*accident*) – ootamatu ja ettekatsetamata sündmus, mis tekitab kahju inimese elule, varale või keskkonnale. Õnnetuse olulised elemendid on ootamatus, tahtmatus ja kahju tekkimine (Ojala ja Laaniste, 2010). Vt **päästesündmus**.

Õnnetusest põhjustatud kahju (*damage caused by accident*) – päästesündmuse käigus päästetööl päästeseaduses ja korrakaitseaduses nimetatud meetmete kohaldamise käigus (nt valdusesse sisenemine, lammutustöö jms) juriidilisele või füüsilisele isikule Päästeameti tekitatud kahju (Päästeseadus, 2010). Õnnetusest põhjustatud kahju riik omanikule ei hüvita, kahju hüvitab kindlustus või kannab selle omanik ise.

Ü

Ülemine süttimispiir (*upper flammable limit (UFL)*) – õhus olev maksimaalne gaasi või auru sisaldus mahuprotsentides, millest ülalpool leek ei levi (Eesti Standardikeskus, 1998c, lk 5).

Üleriigiline staap (*national operation coordination centre*) – päästesündmuse lahendamise juhtimiseks moodustatud üleriigiline juhtimisstruktuur, kuhu kaasatakse teiste asutuste inimesi, kellel on pädevus juhtida kogu riigis paiknevaid oma asutuse ressursse. (Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord, 2011).

Ülerõhuga evakatsioonitee (*escape route under redundant air pressure, smoke-free escape route, escape route, pressurized; evacuation route, pressurized*) – püsivalt või tulekahju puhul ehitise naaberosade suhtes ülerõhu all olev evakatsioonitee, millesse on seetõttu takistatud tulekahju (suutsu, gaasi või leekide) levik (Eesti Standardikeskus, 2013a, p. 29).

Ülerõhuline suitsutuulutus ehk **ülerõhutuulutus** vt **suutsutuulutus**

Ülerõhustamine ehk **ülerõhu tekitamine** (*inducting of redundant air pressure, pressurization*) – ülerõhu, mis ületab atmosfäärse ja tulekahju põlemisgaaside rõhu, tekitamine ruumis eesmärgiga lahjendada ja jahutada põlemisgaaside kontsentratsiooni või suunata gaasiseose liikumist ülerõhulise suitsutuulutuse käigus. Rõhuvahe tekitamine piirdekonstruktsiooni (piirdetarindi) eri poolte vahel võimaldab kaitsta ruumi suitsu sissetungimise eest. (Eesti Standardikeskus, 2013a, lk 22; Šarin ja Soontalu, 2015, lk 71)

Ülerõhuventilaator (*positive pressure smoke ventilator*) – seade, mida kasutatakse suitsuste ruumide ülerõhuliseks suitsutuulutamiseks või ruumides ülerõhulise olukorra loomiseks (Šarin ja Soontalu, 2015, lk 10).

Üleujutus (*flood*) – harilikult veega katmata maa-ala ajutine kattumine veega (Veeseadus, 1994; Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2007), mis võib olla tingitud tormist, erakorralistest sademetest või vee äravoolu tõkestamisest ja inimeste rajatud voolutõkete ootamatust purunemisest (Siseministeerium, 2014).

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Abdelhamid, T. S. & Evet, J. G. E., 2000. Identifying root causes of construction accidents. *Journal of construction engineering and management*, pp. 52-60.
- Alarm- ja jälitussõidukite loetelu, nende tähistamise ja liiklemise kord (2014) Vabariigi Valitsus.
- Aro, R., 1981. Tehnikaleksikon. Tallinn: Kirjastus Valgus.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, 2016 Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://emdat.be/database> [Kasutatud 01.05.2016].
- Eesti Keele Instituudi mitmekeelne terminibaas, 2016. ESTERM – Eesti Keele Instituudi mitmekeelne terminibaas. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://termin.eki.ee/esterm/> [Kasutatud 11.06.2016].
- Eesti keele seletav sõnaraamat, 2016. Eesti keele seletav sõnaraamat. [Võrgumaterjal] Kättesaadav: <http://www.eki.ee/dict/ekss/> [Kasutatud 12 5 2016].
- Eesti Märksõnastik, 2016. Eesti Märksõnastik. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <https://ems.elnet.ee/> [Kasutatud 12.05.2016].
- Eesti Standardikeskus, 1991. EUROKOODEKS 1: EHITUSKONSTRUKTSIOONIDE KOORMUSED Osa 1-2: Üldkoormused. Tulekahjukoormus. EVS-EN 1991-1-2:2007, s.l.: s.n.
- Eesti Standardikeskus, 1993. EUROKOODEKS 3: TERASKONSTRUKTSIOONIDE PROJEKTEERIMINE Osa 1-2: Üldeeskirjad. Tulepüsivusarvutus. EVS-EN 1993-1-2:2007, s.l.: s.n.

- Eesti Standardikeskus, 1997. Tuleohutus. Sõnavara. Osa 2: Ehitise tuleohutus. EVS-ISO 8421-2:1997, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 1998a. Tuleohutus. Sõnavara. Osa 5: Suitsutõrje. EVS-ISO 8421-5:1998, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 1998b. Tuleohutus. Sõnavara. Osa 7: Plahvatus eemaldamise ja summutamise vahendid EVS-ISO 8421-7:1998, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 1998c. Tuleohutus. Sõnavara. Osa 1: Tulekahju põhimõisted EVS-ISO 8421-1:1998, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 1999. Kõrgelt kukkumise isikukaitsevahendid. Vähevenivad kernmantel-kööied. EVS-EN 1891:1999, s.l.: s.n.
- Eesti Standardikeskus, 2000a. Fire safety - Vocabulary. EVS-EN ISO 13943:2000, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2000b. Tuleohutus. Sõnavara. Osa 6: Evakuatsioon ja päästevahendid. EVS-ISO 8421-6:2000, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2000c. Tuleohutus. Sõnavara. Osa 4: Tulekustutusvahendid EVS-ISO 8421-4:2000, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2002. Kaitserõivad vedelate ja gaasiliste kemikaalide, sealhulgas vedelate aerosoolide ja tahkete osakeste eest. Osa 2: Toimenõuded päästemeeskondade (ET) gaasipidavatele (Tüüp 1) kemikaalikaitsesülikondadele. EVS-EN 943-2:2002, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2003. Kaitsekindad mehaaniliste ohtude eest. EVS-EN 388:2003, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2004a. Tulekahjude klassifikatsioon. EVS-EN 2:1999/A1:2004, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2004b. Tuletõrjajate kaitseriietus. Nõuded ja katsemetodid tuletõrjajate tulekindlatele kapuutsidele. EVS-EN 13911:2004, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2005a. Ehitise tuleohutus. Osa 1: Sõnavara. EVS 812-1:2005, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2005b. Kaheotstarbelised hüdraulilised päästevahendid tuletõrjajatele ja päästemeeskondadele. Ohutus- ja toimimisnõuded. EVS-EN 13204:2005+A1:2012, s.l.: Eesti Standardikeskus.

- Eesti Standardikeskus, 2005c. Maa-alused tuletõrjehüdrandid. EVS-EN 14339:2005, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2005d. Paiksed tulekustutussüsteemid. Voolikusüsteemid. Osa 3: Pooljäiga voolikuga voolikupoolide ja lamevoolikuga voolikusüsteemide hooldus. EVS-EN 671-3:2005, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2005e. Sambakujulised tuletõrjehüdrandid. EVS-EN 14384:2005, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2006. Kaitserõivad tuletõrjujatele. Toimivusnõuded kaitserõivastele tulekustutustöödel. EVS-EN 469:2006, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2007. Tõstekottide süsteem kasutamiseks pääste- ja tuletõrjeteenistuses. Ohutus- ja talitlusnõuded. EVS-EN 13731:2007, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2008. Hoonetes ja muudes rajatistes kasutamiseks mõeldud tuletõrjekivrid. EVS-EN 443:2008, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2009a. Riskihaldus, sõnavara. ISO juhend 73:2009, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2009b. Tuletõrjepumbad. Ilma eelpumbata tsentrifugaalsed tuletõrjepumbad. Osa 1: Klassifikatsioon, üldised ja ohutusnõuded. EVS-EN 14710-1:2005+A2:2009, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2010. Riskijuhtimine. Põhimõtted ja juhised. EVS-ISO 31000:2010, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2011a. Ehitiste tuleohutus. Osa 4: Tööstus- ja laohoonete ning garaažide tuleohutus. EVS 812-4:2011, s.l.: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2011b. Tuletõrje- ja päästeteenistuse sõidukid. Osa 1: Nomenklatuur ja tähistus. EVS-EN 1846-1:2011, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2012a. Ehitiste tuleohutus. Osa 6: Tuletõrje veevarustus. EVS 812-6:2012, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2012b. Kaitserõivad külma vee eest. Osa 1: Tööülikonnad. Nõuded, sealhulgas ohutusnõuded (ISO 15027-1:2012). EVS-EN ISO 15027-1:2012, s.l.: Eesti Standardikeskus.

- Eesti Standardikeskus, 2012c. Paiksed tulekustutussüsteemid. Voolikusüsteemid. Osa 1: Pooljäiga voolikuga voolikupoolid. EVS-EN 671-1:2012, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2012d. Paiksed tulekustutussüsteemid. Voolikusüsteemid. Osa 2: Lamevoolikuga voolikusüsteemid. EVS-EN 671-2:2012, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2012e. Tuletõrjajate jalanõud. EVS-EN 15090:2012, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2013a. Ehitise tuleohutus. Osa 1: Sõnavara. EVS 812-1:2013, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2013b. Ehitise tuleohutus. Osa 1: Sõnavara. EVS 812-1:2013+A1:2016, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2015a. Redelid. Osa 1: Terminid, tüübid, funktsionaalmõõtmed. EVS-EN 131-1:2015, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti Standardikeskus, 2015b. Tuletõrjajate kiivrid. Kiivrid päästetöödeks. EVS-EN 16473:2015, Tallinn: Eesti Standardikeskus.
- Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 (2008).
- Ehitisele esitatavad tuleohutusnõuded (2015).
- Ehitusseadustik (2015).
- Erelt, T., Soonurm, E. & Pall, U., 2001. Ehituslikud tuleohutuse mõisted. ET-2 0101-0363.. s.l.:Eesti ehitusteave.
- Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2007. Üleujutusrisi hindmine ja maandamine. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1178923/%DCleujutuste+direktiiv.pdf> [Kasutatud 25.03.2016].
- Halduskoostöö seadus (2003).
- Heath, R. L. & O'Hair, D. H., 2009. The Significance of Crisis and Risk Communication. rmt: Handbook of Risk and Crisis Communication. New York, London: Routledge.
- Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemiseks vajalikele vahenditele esitatavad nõuded (2012).
- Hädaolukorra riskianalüüsi koostamise juhend (2010).
- Hädaolukorra seadus (2009).

- Häirekeskus, 2016. Häirekeskuse kodulehekülj. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://112.ee/et/hairekeskus/ulesanded/>
[Kasutatud 22 Mai 2016].
- International Maritime Organization, 2011. INTERNATIONAL CONVENTION FOR THE SAFETY OF LIFE AT SEA. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://www.imo.org/en/KnowledgeCentre/ReferencesAndArchives/HistoryofSOLAS/Documents/SOLAS%201974%20-%20Brief%20History%20-%20List%20of%20amendments%20to%20date%20and%20how%20to%20find%20them.html>
- Kaevats, Ü., 1992. Eesti Entsüklopeedia. Tallinn: Kirjastus Valgus.
- Karistusseadustik (2001).
- Korrakaitseseadus (2011).
- Kutsekoda, 2013a. Päästejuht, tase 6. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://kutsekoda.ee/et/kutsereregister/kutsestandardid/10465737> [Kasutatud 19 5 2016].
- Kutsekoda, 2013b. Päästemeeskonna juht, tase 5. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: <http://www.kutsekoda.ee/et/kutsereregister/kutsestandardid/10465706> [Kasutatud 19.05.2016].
- Laevatatavatel sisevetel liiklemise kord (2016).
- Lennuamet, 2011. Paljude kannatanutega õhusõiduki õnnetus. Hädaolukorra riskianalüüs. 21. aprilli 2011 käskkiri nr 24, Tallinn: Lennuamet.
- Liiklusseadus (2010).
- Luht, K., 2014. Tule- ja uppumisõnnetuste ennetus. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus.
- Lõhkematerjaliseadus (2004).
- Maastik, A., Haldre, H., Koppel, T. ja Paal, L., 1995. Hüdraulika ja pumbad. Tartu: Kirjastus Greif.
- Masso, T., 2010. Ehituskonstruktori käsiraamat. s.l.: Kirjastus Ehitame.
- Maurer, K., Ross, M., Räim, T. ja Saar, P., 2014. Hädaolukorra seaduse käsiraamat. 1 toim. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Meresõiduohutuse seadus (2001).
- Metsaseadus (2006).

- Nõuded allmaarajatises tehtava päästetöö korraldamisele ja allmaarajatises päästeasutustega tehtava koostöö kord (2012).
- Nõuded tuletõrjehüdrandi tüübi valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja kor-rashoiule. (2012).
- Nõuded väikelaeva varustusele ning väikelaeva kategooriad vastavalt väikelaeva konstruktsioonile, samuti sellise väikelaeva ohutusnõuded, millega korralda-takse tasu eest vabaajareise (2011).
- Ojala, T. ja Laaniste, P., 2010. Päästeseaduse kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Siseministerium.
- Otsingu- ja päästetöö, sealhulgas merereostuse avastamise ja likvideerimise kord Eesti merealal ning piiriveekogus (2002).
- Politsei ja piirivalve seadus (2009).
- Päästeamet, 2006. Päästeameti ennetustöö strateegia aastani 2011 [Võr-gumaterjal] Kättesaadav: <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/153/1/P%C3%A4%C3%A4steamet2006.pdf> [Kasutatud 23.05.2016].
- Päästeamet, 2012. Päästetöö pinnaltpääste juhend. Päästeameti peadirektor 14.12.2012 käskkirjaga nr 549, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2014a. Päästeameti päästekomandode töökorralduse juhend. 08.12.2014 nr 500, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2014b. Päästekeskuste päästekomandode valmisoleku tagamise kord. Käskkirja nr 515 Lisa 1, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2014c. Sündmuskoha tasandi päästetöö korraldamise juhend. 25.06.2014 nr 283, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015a. „Päästeameti põhja- ja lõuna päästekeskuse põhimääruste kinnitamine ja Pääs teameti peadirektori 07.08.2014 käskkirja nr 346 „Pääs-teameti päästekeskuse põhimääruste ja osakonna põhimääruse vormi kinni-tamine“ Lisa 1 ja Lisa 2 kehtetuks tunnistamine“, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015b. Põhiautode, redel- ja tõstukautode, konteinerautode ja haagiste vajaduspõhimõtted. 02.06.2015 nr 1.1-5.1/39, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015c. Päästeamaeti teenistujate kaitse- ja eririietuse andmise ja kandmise kord. 03.02.2015 nr 43, Tallinn: Päästeamet.

- Päästeamet, 2015d. Päästeameti peadirektori 17.06.2010 nr 111 „Päästetööde keemiasukeldumise juhendi kinnitamine“ muutmine. 28.08.2015 nr 158P, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015e. Päästeameti statistiliste põhinäitajate mõisted ja arvestuse kord. 28.12.2015. käskkiri nr 444, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015f. Päästeameti strateegia aastani 2025. [Võrgumaterjal] Kättesaadav: <http://paasteamet.ee/dotAsset/d3ebf2fa-9987-4e6f-8860-6f201c29fb7c.pdf> [Kasutatud 22.05.2016].
- Päästeamet, 2015g. Päästeameti teenistujate kaitse- ja eririietuse andmise ja kandmise korra kinnitamine 03.02.2015 nr 43, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015h. Päästetöö nõõripääste juhend. 10.02.2015 nr 55, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2015i. Päästetöö valdkonna tingmõrgid ja skeemid ning nende kasutamine. Päästeameti peadirektori 27.08.2015 käskkiri nr 284, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2016a. Päästeameti raadioside kord. Kinnitatud. 22.02.2016. Käskkiri nr 69., Tallinn: Päästeamet.
- Päästeamet, 2016b. Päästetöö suitsusukeldumise juhend 11.04.2016 nr 146, Tallinn: Päästeamet.
- Päästeseadus (2010).
- Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord (2011).
- Päästeteenistuse seadus (2008).
- Rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemise ja kulude katmise kord. (2011).
- Raudteeseadus (2003).
- Sanastokeskus TSK ry, 2006. Palo- ja pelastussanasto. Kerava: Savion Kirjapaino Oy.
- Siseministeerium, 2014. Tiheasutusosal aset leidvast üleujutusest põhjustatud hädaolukorra lahendamise plaan. [Võrgumaterjal] Kättesaadav: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/Kriisireguleerimine/uleujutusest_pohjustatud_hadaolukorra_lp.pdf [Kasutatud 25.03.016].

- Sulbi, S., 2014. Tulekahjudega seotud kuritegude kohtueelse menetluse korraldamine, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Suurkivi, T. ja Marvet, T., 2000. Tuletõrjuja-päästja ABC. Tallinn: AS Pakett.
- Šarin, I., 2008. Vahtkustutuse taktika, s.l.: s.n.
- Šarin, I. ja Soontalu, M., 2015. Suitsu ja põlemisgaaside eemaldamine tulekahjudel. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Teder, G., 2015. Päästejuhised liiklusõnnetuste tagajärgede kõrvaldamisel. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Tuleohutuse seadus (2010).
- Töötervishoiu ja tööohutuse seadus (1999).
- Ulatusliku või pikaajalise päästetöö või demineerimistöoga seotud kulude hüvitamise ja tasu maksmise ulatus ja kord (2012).
- Vainjärv, A., 2013. Päästejuhised veepäästetöödel. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Veeseadus (1994).

